Department of Sanskrit

University Of Lucknow

P.G.Programme

(M.A.in Sanskrit)

7-COURSE OUTLINES

The M.A. programme is two years fulltime programme and divided into two parts as under. Each part will consist of two Semesters. First part is to be known as Semester-I (24 Credits) and Semester-II (24Credits) and second part is to be known as Semester-III (24Credits) and Semester- IV (24 Credits). The entire programme is designed as per UGC norms adopted by LU in credit system framework of 4 semester duration and for evaluation too, each student must complete 96 credits to qualify for the Masters degree.

Core Course is compulsory course for the MA (Sanskrit) students in various semesters. Department offers five (5) Core courses and one (1) value added (credited) Course in Semester I and six (6) Core courses and one (1) value added (un-credited) course in Semester II, Department offers 04 optional groups covering the specialized fields of Sanskrit studies so that students may choose any one group for these COURSEs according to their area of interest. Each student has to opt the courses from the same group in semester III and IV. There will be two core courses and two elective courses with one summer internship and one inter departmental course in semester third. In semester fourth there will be only one core course two elective courses and one intra departmental course carrying four credits each course and one master thesis of eight (8) credits.

एम्.ए.(संस्कृतम्)

प्रथमषण्मासस्त्रम् (FIRST SEMESTER)

CORE COURSE

वेदो वेदवाङ्मयञ्च

(Vedo Vedavanmayancha)

Code: **SANCC-101**

Objective

The purpose of this COURSE is to give students a broad introduction of Vedic literature and vedanga also. This COURSE includes some important hymns from Rig Veda, Sama Veda and Atharva Veda. It comprises the vedic grammar, the history of Vedic literature and Vedanga also. Study of Vedic grammar helps to understand Vedic etymological science and uniqueness of Vedic language.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will know about the nature, action and representation of some Vedic deities.
- will be able to explain meaning of the Vedic hymns according to some famous commentaries of ancient and modern commentators.
- will try to recite Vedic mantras in their true form with the knowledge of Vedic Svara and grammar.
- will be able to understand Vedas as our valuable ancient heritage.
- will be successful in applying this knowledge for exploring other Vedic texts.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ऋग्वेदः - अग्निमारुतसूक्तम् 1.19, वरुणसूक्तम् 1.25, सूर्यसूक्तम् 1.115, विष्णुसूक्तम् 1.154, इन्द्रसूक्तम् 2.12, इत्येतेषां मन्त्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

सामवेदः - यज्ञायज्ञीयसूक्तम् 1.4,,अथर्ववेदः - मेधाजनसूक्तम् 1.1, राष्ट्राभिवर्धनसूक्तम् 1.29, राष्ट्रसभासूक्तम् 7.12, सामनस्यसूक्तम् 3.30, इत्येतेषां मन्त्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पदपाठनियमाः वैदिकव्याकरणञ्च

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

वेदाङ्गानां परिचयः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. ऋक्सूक्तसङ्ग्रहः - डॉ. हरिदत्त शास्त्री
2. ऋग्वेदसंहिता - पं. दामोदरपाद सातवलेकर
3. वेदामृतमञ्जूषिका - डॉ. प्रयागनारायण मिश्रः
4. वैदिक व्याकरण - डॉ. रामगोपाल
5. वैदिक साहित्य और संस्कृति - प्रो. बलदेव उपाध्याय
6. वैदिकसाहित्य और संस्कृति का बृहद् इतिहास - प्रो. ओम् प्रकाश पाण्डेय
7. संस्कृतवाङ्मय का वृहद् इतिहास वेदाङ्गखण्ड - प्रो. ओम् प्रकाश पाण्डेय
8. संस्कृतवाङ्मय का वृहद् इतिहास वेदाङ्गखण्ड - प्रो. बलदेव उपाध्याय
9. Selection from the Rigveda - Peterson

CORE COURSE

काव्यं काव्यशास्त्रञ्च

(Kavyam Kavyashastrancha)

Code: **SANCC-102**

Objective

The objective of this COURSE is to give the students glimpses of the rich Sanskrit literary tradition through the reading of very important literary composition of Naiśadhīyacarita (Mahākāvya) of Sriharsha. Kavyaprakash of Mammata represents the height of the tradition of ancient literary criticism. It has a balanced approach towards the conceptual discussion on Salient Features of Kavya, types of Kavya, Shabda Shakti etc. The purpose of this COURSE is to introduce the various dimensions of Indian critical analysis through the text of kāvyaprakash.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will know about the rich Sanskrit literary tradition.
- will be able to appreciate the aesthetical, political, social, cultural values expressed in prescribed literary composition.
- will form a deep understanding of the fundamental terminologies of kavya as presented by Mammata.
- will acquire an in-depth knowledge of the theories of meaning, the importance of suggestive meanings and rasa in poetry.
- will be successful in applying this knowledge for critical analysis in the light of suggestive meanings.
- will gain the ability to explaining and critically analyzing the prescribed texts.
- will be able to appreciate and enjoy the expressions of poetry.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

नैषधीयचरितम् (प्रथमसर्गः) 1-35 श्लोकपर्यन्तं व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

नैषधीयचरितम् (प्रथमसर्गः) 36-70 श्लोकपर्यन्तं समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

नैषधीयचरितस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

काव्यप्रकाशः (1-3 उल्लासाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

भारतीयकाव्यशास्त्रीयसम्प्रदायाः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. नैषधीयचरितम् व्याख्या - डॉ. प्रकाशमिश्रशास्त्री
2. नैषधीयचरितम् नारायणीटीकोपेतम् - उत्तर प्रदेश संस्कृतसंस्थानम्, लखनऊ
3. नैषधीयचरितम् - शेषराज शर्मा रेग्मी

3. नैषधपरिशीलनम् - डॉ. चण्डिका प्रसाद शुक्ल
4. काव्यप्रकाशः - वामनझलकीकरटीकोपेतः
5. काव्यप्रकाशः - हिन्दीव्याख्याकारः, आचार्य विश्वेश्वरः
6. काव्यप्रकाशः – डॉ. गंङ्गानाथझाकृताङ्ग्लानुवादसहितः
7. संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास – पी. वी. काणे
8. A Critical study of Sriharsha's Naishadhiyacharitam – Prof. A. N. Jani

CORE COURSE
तर्कभाषा
(Tarkabhasha)
Code: **SANCC-103**

Objective

The primary objective of this COURSE is to introduce the students to some fundamental theories, concepts and principles of the Nyaya Philosophy through the reading of the texts of Tarkbhasha. It will also help the students acquire the basic intellectual understanding of analyzing the various theories of the Indian philosophical systems.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to critically analyse and examine the fundamental concepts of Nyaya Philosophy.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the conceptual terms therein.
- will be able to critically analyse the prescribed theories.
- get to know the scientific approach of Nyaya-Vaisheshika philosophers in the analysis of the phenomenal world and its process of evolution.
- understand the contribution of Nyaya-Vaisheshika philosophers in the epistemological studies, application of which is very important in the day to day life situations; helping them in the proper judgment of the Truth.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

तर्कभाषा- आदितोऽनुमानप्रमाणे हेत्वाभासपर्यन्तम् , मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

तर्कभाषा- उपमानप्रमाणात् प्रमाणप्रकरणसमाप्तिं यावत् , मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

तर्कभाषा- प्रमेयनिरूपणादारभ्य ग्रन्थसमाप्तिपर्यन्तम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

तर्कभाषायाम् प्रतिपादितन्यायदर्शनाभिमतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

भारतीयदर्शनानां सामान्यपरिचयः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. तर्कभाषा - केशवमिश्रः, आचार्यविश्वेश्वरः
2. तर्कभाषा - गजाननशास्त्री मुसलगांवकर
3. तर्कभाषा – आद्याप्रसादमिश्रः
4. भारतीयदर्शन का इतिहास (पांच भाग) – एस्. एन्. दासगुप्त
5. भारतीयदर्शन - उमेशमिश्रः
6. भारतीयदर्शन – डॉ. राधाकृष्णन्
7. भारतीयदर्शन - चटर्जी एवं दत्त

CORE COURSE

भाषाविज्ञानं व्याकरणञ्च

(Bhashavijnanama Vyakarananancha)

Code: **SANCC-104**

Objective

The objective of this COURSE is to introduce the students to some important concepts and theories of philology and modern Linguistics and help them observe and analyse Sanskrit language on their light. The COURSE will familiarise the learners with Sanskrit phonology, morphology, syntax and semantics. This COURSE intends to the students to some very important concepts of commentary of Ashtadhyayi i.e. Mahābhāsya.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to observe and analyse Sanskrit language with reference to the development's taken place with the advent of modern linguistics.
- understand the basic concepts of historical linguistics and we'll know the rules of language change and their application in Sanskrit.
- will be able to observe and appreciate the contribution of the ancient Indian thinkers of the philosophy of language and linguistic.
- Will be able to understand the important relevant and their purposes of the study of the grammar.
- Will be able to understand the nature of the word, meaning and their relation.
- Will be able to understand the Sphota theory of the grammarians.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

सिद्धान्तकौमुदी (कारकप्रकरणम्- प्रथमाविभक्तितश्चतुर्थीपर्यन्तम्)

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

भाषाविज्ञानस्य भाषिकरूपं भाषिकदृष्टयश्च लोक-भाषा, भाषा, ऐतिहासिक-समसमायिक-रचनात्मक-प्रजनक-सम्प्रेषणात्मिका भाषादृष्टयः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

भाषाविज्ञानस्य शाखा - ध्वनिविज्ञानम्, रूपविज्ञानम्, पदवाक्यविज्ञानमर्थविज्ञानञ्च

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

संस्कृतभाषाविज्ञानम् – उपभाषास्वरूपम् – पालिः - प्राकृतमपभ्रंशश्च, वैदिकभाषा – लौकिकसंस्कृतञ्च

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

स्त्रीप्रत्ययाः, लघुसिद्धान्तकौमुद्यनुसारम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. भाषाविज्ञान - भोलानाथ तिवारी
2. भाषाविज्ञान एवं भाषाशास्त्र - कपिलदेव द्विवेदी
3. संस्कृत का भाषाशास्त्रीय अध्ययन - भोलाशङ्कर व्यास
4. भाषाविज्ञान की भूमिका - देवेन्द्र नाथ शर्मा
5. पालिमहाव्याकरण - जे. कश्यप
6. प्राकृत भाषाओं का व्याकरण - एच्. सी. जोशी
7. पालि-प्रबोध - आद्यादत्त ठाकुर
8. सिद्धान्तकौमुदी कारकप्रकरणम् - आचार्य तारणीश झा
9. कारकदर्शनम् – डॉ. कलानाथ झा
10. सिद्धान्तकौमुदी कारकप्रकरणम् – डॉ. सुलेखा देवी
11. लघुसिद्धान्तकौमुदी (भैमीव्याख्यासहितम्) – भीमसेन शास्त्री
12. लघुसिद्धान्तकौमुदी – लालबहादुर कुशवाहा
13. Introduction to Comparative Philology – Gune
14. Phonetics in Ancient India – W. S. Allen

CORE COURSE

पालिसाहित्यम्

(Palisahityam)

Code-**SANCC-105**

Objective

This course is designed to help students to learn the basics of Pali grammar and vocabulary through direct study of selections from the Buddha's discourses. Pali is closely related to Sanskrit, but its grammar and structure are simpler. Traditional Theravadins regard Pali as the language spoken by the Buddha himself, but in the opinion of leading linguistic scholars, Pali was probably a synthetic language created from several vernaculars to make the Buddhist texts comprehensible to Buddhist monks living in different parts of northern India. It is rooted in the Prakrits, the vernacular languages, used in northern India during the Middle period of Indian linguistic evolution. As Theravada Buddhism spread to other parts of southern Asia, the use of Pali as the language of the texts spread along with it, and thus Pali became a sacred language in Sri Lanka, Myanmar, Thailand, Laos, Cambodia and Vietnam. Pali has been used almost exclusively for Buddhist teachings, although many religious and literary works related to Buddhism were written in Pali.

Outcome

After completion of the COURSE,

- the Students will learn the basics of Pali grammar and vocabulary through direct study of selections from the Buddha's discourses.
- It thus aims to enable students to read the Buddha's discourses in the original as quickly as possible. The textbook for the course is Dhammapada which includes.
- The students will know the relation between Sanskrit and Pali Language.
- The students will enable to read ancient Buddhist scriptures.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

धम्मपदम् (1-5 वग्गाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

धम्मपदम् (6-10 वग्गाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

धम्मपदस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पालिव्याकरणाभ्यासः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

पालिसाहित्येतिहासः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. धम्मपदम् - कन्छेदी लाल गुप्त
2. धम्मपदम् – डॉ. अरुणा शुक्ला
3. पालिमहाव्याकरण – जे. कश्यप
4. पालि-प्रबोध – पं. आद्यादत्त ठाकुर
5. Dhamma Padam – Dr. P. L. Vaidya
6. Introduction to Pali – A. Bhikhchu
7. Pali Language and Literature - Geiger

VALUE ADDED COURSE(CREDITED)

संस्कृतं विज्ञानञ्च

(Sanskritam Vijnanancha)

Code-**SANVC-101**

Objective

This course is designed to help students to know the Scientific literature in Sanskrit. This COURSE has an objective to indicate the ancient Indian genius which touches almost all the comprehensible topics of human necessity.

Outcome

After the completion of this the course students:

- will be able to know the importance of the ancient mathematics, astronomy and architecture science.
- will be able to know significance of the ancient Physics, Chemistry and Military science in Sanskrit.
- will be able to know the Ayurveda, Botany and Zoology in Sanskrit literature.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः(Unit I)

संस्कृतवाङ्मये गणित- ज्योतिष-वास्तुविज्ञानम्

द्वितीयो वर्गः(Unit II)

संस्कृतवाङ्मये भौतिकी अभियान्त्रिकी रसायनं सैन्यविज्ञानञ्च

तृतीयो वर्गः(Unit III)

संस्कृतसाहित्याभिमतं भूगर्भ-वनस्पति- पर्यावरणविज्ञानम्

चतुर्थो वर्गः(Unit IV)

संस्कृतसाहित्ये प्राणिशास्त्रमायुर्विज्ञानञ्च

पञ्चमो वर्गः(Unit V)

संस्कृतवाङ्मये कृषिवाणिज्य- प्रबन्धविज्ञानम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. वृहद्विमानशास्त्रम् - भरद्वाज
2. ज्योतिर्विज्ञानसन्दर्भसमालोचनिका – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
3. समराङ्गणसूत्रधार - भोज
4. संस्कृत वाङ्मय में विज्ञान का इतिहास - एन.सी.ई.आर.टी.
5. राजमार्तण्ड - भोज
6. वैदिक सृष्टि उत्पत्ति रहस्य - डॉ. विष्णुकान्त वर्मा
7. हिन्दु केमेस्ट्री - प्रफुल्ल चन्द्रराय
8. भारतीयविज्ञानवैभवम् - सुद्युम्न आचार्य
9. अधिविज्ञानं दर्शनशास्त्रञ्च - सुद्युम्न आचार्य
10. वैदिक ब्रह्माण्ड – डॉ. चन्द्रमणि सिंह
11. दर्शनशास्त्र की परम्परा में भौतिकविज्ञान - सुद्युम्न आचार्य
12. वैदिक वाङ्मय में विज्ञान - गिरिधर शर्मा चतुर्वेदी
13. वेद और उसकी वैज्ञानिकता - रामेश्वर दयाल गुप्त
14. आयुर्वेद का वृहद् इतिहास - अत्रिदेव विद्यालङ्कार
15. आयुर्वेद का सामान्य परिचय - ताराचन्द्र शर्मा
16. यज्ञ चिकित्सा - ब्रह्मवर्चस
17. भुवनकोशतत्त्वमीमांसा - अनिल कुमार पोरवाल
18. वैदिक साहित्य एवं संस्कृति - बलदेव उपाध्याय

द्वितीयषण्माससत्रम् (SECOND SEMESTER)

CORE COURSE

वेदो वैदिकी संस्कृतिश्च

(Vedo Vaidikisanskritishcha)

Code: **SANCC-201**

Objective

The purpose of this COURSE is to give students a broad introduction of Vedic literature and vedic grammar. Study of Vedic grammar helps to understand Vedic etymological science and uniqueness of Vedic language.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know about the Mantras useful to Darsha Paurnamasa Yajna with other Shrauta-yajna.
- Will be able to know the basic principles of accents (Vedic Svara).
- Will try to recite Vedic Mantras in their true form with the knowledge of Vedic Svara and Vedic grammar.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit -I)

शुक्लयजुर्वेदः (प्रथमोऽध्यायः) 1-15 मन्त्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः(Unit -II)

शुक्लयजुर्वेदः (प्रथमोऽध्यायः) 16-31 मन्त्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः(Unit-III)

वैदिकयज्ञानां सामान्यपरिचयः

चतुर्थो वर्गः (Unit-IV)

वैदिकस्वराणां सामान्यपरिचयः

पञ्चमो वर्गः (Unit-V)

वैदिकसंस्कृतिः संस्काराश्च

संस्तुत- ग्रन्थाः

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता (1-3 अध्यायाः) – प्रो. वृजविहारी चौबे
2. शुक्लयजुर्वेदः – दामोदरपाद सातवलेकर
3. वैदिकस्वरमीमांसा – पं. युधिष्ठिर मीमांसक
4. वैदिकस्वरबोध - डॉ. वृजविहारी चौबे
5. वैदिकवाङ्मय का विवेचनात्मक इतिहास - डॉ. सूर्यकान्त
6. वैदिक व्याकरण – डॉ. रामगोपाल
7. वैदिक साहित्य और संस्कृति - पं. बलदेव उपाध्याय
8. आपस्तम्बीय श्रौतयागमीमांसा – डॉ. प्रयागनारायणमिश्र
9. हिन्दू संस्कार – डॉ. राजबली पाण्डेय
10. कर्मकौमुदी – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
11. आपस्तम्बीय कर्ममीमांसा – डॉ. प्रयागनारायणमिश्रः
12. कात्यायन यज्ञपद्धति विमर्श - मनोहरलाल शर्मा
13. धर्मशास्त्र का इतिहास – पी. वी. काणे, अनु. अर्जुन चौबे काश्यप

CORE COURSE

काव्यं काव्यप्रकाशश्च

(Kavyam Kavyaprakasashcha)

Code: **SANCC-202**

Objective

The objective of this COURSE is to give the students glimpses of rich Sanskrit literary tradition through the reading of two very important literary compositions of Naiśadhīyacarita (Mahākāvya) of Sriharsha and Gopigeetam from Bhagavat Mahapuran. Kavyaprakash of Mammata represents the height of the tradition of ancient literary criticism. It has a balanced approach towards the conceptual discussion on Rasa, types of Rasa, etc. The purpose of this COURSE is to introduce the various dimensions of Indian critical analysis through the text of kāvyaprakash.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will know about the rich Sanskrit literary tradition.
- will be able to appreciate the aesthetical, political, social, cultural values expressed in prescribed literary composition.
- will form a deep understanding of the fundamental terminologies of Rasa Dhvani as presented by Mammata.
- will acquire an in-depth knowledge of the theories of meaning, the importance of suggestive meanings and rasa in poetry.
- will be successful in applying this knowledge for critical analysis in the light of suggestive meanings.
- will gain the ability to explaining and critically analyzing the prescribed texts.
- will be able to appreciate and enjoy the expressions of poetry.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit -I)

नैषधीयचरितम् , प्रथमसर्गः (71-105) श्लोकानां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit -II)

नैषधीयचरितम् , प्रथमसर्गः (106-145) श्लोकानां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit-III)

श्रीमद्भागवतस्य दशमस्कन्धस्य पूर्वार्द्धे अध्याय 31 - गोपीगीतम्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit-IV)

नैषधगोपीगीतयोः समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit-V)

काव्यप्रकाशः (4-5 उल्लासौ) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. नैषधीयचरितम् - नारायणीटीकोपेतम्, उ. प्र. संस्कृतसंस्थानम्, लखनऊ
2. नैषधीयचरितम् (प्रथमसर्गः) - आचार्य शेषराज शर्मा रेग्मी
3. नैषधपरिशीलनम् – डॉ. चण्डिकाप्रसादशुक्लः

4. श्रीमद्भागवतम् (द्वितीयो भागः) दशमस्कन्धः - गीताप्रेस, गोरखपुरम्
5. श्रीमद्भागवतम् श्रीधरीटीकोपेतम् – सम्पादकः, पं. वंशीधर शर्मा
6. काव्यप्रकाशः – व्याख्याकारः आचार्यविश्वेश्वरः
7. काव्यप्रकाशः – व्याख्याकारः डॉ. सत्यव्रतसिंहः
8. श्रीमद्भागवतमहापुराणतत्त्वविमर्शः – प्रो. गङ्गाधरपण्डा, प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
9. गोपी-गीत-दार्शनिक विवेचन – अनन्त श्रीस्वामी करपात्री जी महराज

CORE COURSE

साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी

(Sankhyatattvakaumudi)

Code: **SANCC-203**

Objective

The primary objective of this COURSE is to introduce the students to some fundamental theories, concepts and principles of the Sankhya Philosophy through the reading of the text Sankhyakarika with the commentary Sankhyatattvakaumudi. It will also help the students acquire the basic intellectual understanding of analyzing the various theories of the Indian philosophical systems.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to critically analyse and examine the fundamental concepts of Sankhya Philosophy.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the conceptual terms therein.
- Will be able to critically analyse the prescribed theories.
- get to know the scientific approach of Sankhya Yoga philosophers in the analysis of the phenomenal world and its process of evolution.
- understand the contribution of Sankhya Yoga philosophers in the epistemological studies, application of which is very important in the day to day life situations; helping them in the proper judgment of the Truth.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit -I)

साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी 1-25 कारिका- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit -II)

साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी 26-50 कारिकाः - मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit-III)

साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी 51 कारिकातो ग्रन्थान्तपर्यन्तम्, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit-IV)

साङ्ख्यतत्त्वकौमुदीविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit-V)

साङ्ख्यदर्शनस्याऽन्ये प्रमुखसिद्धान्ताः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी - व्याख्याकारः, गजाननशास्त्री मुसलगांवकरः
2. साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी - व्याख्याकारः, आद्याप्रसादमिश्रः
3. भारतीयदर्शन का इतिहास (पाँच भाग)- एस्. एन्. दासगुप्ता
4. भारतीयदर्शन- उमेशमिश्रः
5. भारतीयदर्शन- डॉ. राधाकृष्णन्
6. भारतीयदर्शन- चटर्जी एवं दत्त
7. Outline of Indian Philosophy – Hiriyanna

CORE COURSE

व्याकरणं महाभाष्यञ्च

(Vyakarananam Mahabhashyancha)

Code: **SANCC-204**

Objective

The objective of this COURSE is to introduce the students to some important concepts and theories of philology and ancient Linguistics of Indian Grammarians and help them to observe and analyse Sanskrit language on their light. The COURSE will familiarise the learners with Sanskrit case, phonology, morphology and semantics. This COURSE intends to the students to know the structure of Panianian Grammar and some very important concepts like importance of Panianian Grammar to Vedas from commentary of Ashtadhyayi i.e. Mahābhāsya.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to observe and analyse Sanskrit language with reference to the development's taken place with the advent of ancient linguistics.
- understand the basic concepts of Shabdanushashan and they will know the rules of Karaka-vibhakti and their application in Sanskrit.
- will be able to observe and appreciate the contribution of the ancient Indian thinkers of the philosophy of language and linguistic.
- Will be able to understand the important relevant and their purposes of the study of the grammar.
- Will be able to understand the nature of the word, meaning and their relation.
- Will be able to understand the Sphota theory of the grammarians.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit -I)

सिद्धान्तकौमुदी (कारकप्रकरणम्) पञ्चमीविभक्तितः सप्तमीविभक्तिपर्यन्तम्,
व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit -II)

महाभाष्यम् - पस्पशाह्निकम्- प्रारम्भतः सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यस्य पूर्वगद्यं यावत्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit-III)

महाभाष्यम् – पस्पशाह्निकम् - सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यतः प्रथमाह्निकसमाप्तिपर्यन्तम्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit-IV)

महाभाष्यस्य पठितांशानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit-V)

सङ्गणके संस्कृतम्- प्रयोगविधयः

संस्तुतग्रन्थाः

1. सिद्धान्तकौमुदी- कारकप्रकरणम्- आचार्य तारणीश झा
2. कारकदर्शनम् – डॉ. कलानाथ झा
3. महाभाष्यम् (नवाह्निकम्)- पं. युधिष्ठिरमीमांसकः
4. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)- मधुसूदनप्रसादमिश्रः
5. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)- डॉ. राजकिशोरमणि त्रिपाठी
6. कम्प्यूटर- एक परिचय- विनय कुमार ओझा
7. Sanskrit and Computer – Dr. Keshab Chandra Das
8. Computer Processing of Sanskrit Nominal Inflections-Subhash Chandra, Girish Nath Jha

CORE COURSE

प्राकृतसाहित्यम्

(Prakritsahityam)

Code: SANCC-205

Objective

The objective of this COURSE is to present a thorough picture of Prakrit language which is the Middle Indo-Aryan Language formerly used in India. The King Ashoka’s inscriptions enriched by this ancient language. This COURSE intends to the students to know the Jain Literatures written in Prakrit languages. This language was being used in Sanskrit dramas composed by various scholars. The richest composition of Rajshekhar i.e. Karpurmanjari has its own aesthetical value.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to observe and analyse Prakrit language with reference to the development's taken place with the advent of ancient litrature.
- understand the basic concepts of Sattak and they will know aesthetical value of Prakrit kavya.
- will be able to observe and appreciate the contribution of the ancient Prakrit Scholar and Poetics.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

कर्पूरमञ्जरी (प्रथमद्वितीयजवनिके) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

कर्पूरमञ्जरी (तृतीयचतुर्थजवनिके) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

कर्पूरमञ्जरीसट्टकस्य प्रतिपादितविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

प्राकृतव्याकरणाभ्यासः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

प्राकृतसाहित्येतिहासः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. कर्पूरमञ्जरी- राजशेखरः, व्याख्याकारः आचार्यरामकुमारः
2. कर्पूरमञ्जरी- राजशेखरः, व्याख्याकारः चुन्नीलालः
3. प्राकृतव्याकरणम् प्रवेशिका – कोमलचन्द्र जैन
4. प्राकृतप्रकाशः - वररुचिः
5. प्राकृतभाषाओं का व्याकरण- डॉ. एच्. सी. जोशी
6. प्राकृतसाहित्य का इतिहास – डॉ. जगदीशचन्द्र जैन
7. Introductions to Prakrit - Woolner
8. Pischel's Prakrit Grammar, Translated by Subhadra Jha

CORE COURSE

संस्कृतं सङ्गणकञ्च

(Sanskritam Sanganakancha)

Code: **SANCC-206**

Objective

The objective of this COURSE is to present Sanskrit is the perfect language for computer programming. Sanskrit Shabdbodh and Vaisheshik philosophy may be accepted as fundamental concept of NLP. Sanskrit is the medium of instruction to computing system to enhance artificial intelligence efficiency. Students may know many tools and applications which are designed for learning Sanskrit easily.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know that the structure of Sanskrit language is very useful to develop programming language for computer.
- will understand the basic principles of Natural language processing (NLP).
- will be able to observe and appreciate the contribution of the Scholars who has provided basic ground of computer programming.

- will know many tools and applications which are designed for learning Sanskrit easily.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

सङ्गणकम् - स्वरूपमं महत्त्वञ्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

सङ्गणके प्राक्कलनं संस्कृतसिद्धान्ताश्च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

संस्कृताऽध्ययने सङ्गणकस्यावश्यकता

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

सङ्गणके संस्कृतम्- प्रयोगविधयः,संस्कृताऽध्ययनेऽन्तर्जालमाध्यमेन सङ्गणकीयशिक्षणोपकरणानामुपयोगः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

संस्कृताऽध्ययने सङ्गणकप्रयोगः, समस्याः समाधानञ्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. कम्प्यूटर- एक परिचय- विनय कुमार ओझा
2. Sanskrit and Computer – Dr. Keshab Chandra Das
3. Artificial Intelligence (A Modern Approach)- Stuart J. Russell and Peter Norvig
4. Computer Fundamentals – Pradeep K. Sinha, Priti Sinha
5. Computer Processing of Sanskrit Nominal Inflations - Subhash Chandra, Girish Nath Jha

VALUE ADDED COURSE(NON CREDITED)

धर्मशास्त्रीयाध्ययनम्

(Dharmashastriyadhyayanam)

Code: SANVNC-201

Objective

The course intends to provide expose the students to the Dramashastric injunctions and views regarding the disciplines, duties, conducts, and other aspects of the role of four Asramas through the reading of the history of dharmashastra. The course gives an understanding of the ancient Indian legal, political and religious, constitutional institutions through the study of the text of Yagyavalkyasmruti.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to learn the ancient legal system.
- will be able to acquire the knowledge of political and religious institutions.
- will be able to compare ancient Indian legal, political, religious and constitutional systems with modern Indian systems.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

धर्मशास्त्रीयग्रन्थानां सामान्यपरिचयः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

धर्मशास्त्रीयाचार्याणां सामान्यपरिचयः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

याज्ञवल्क्यस्मृतिः आचाराध्यायः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वर्णाश्रमव्यवस्था, पुरुषार्थचतुष्टयम्, संस्काराश्च

पञ्चमो वर्गः (**Unit V**)

धर्मशास्त्राभिमतनैतिकसामाजिकमानवीयमूल्यानि

संस्तुतग्रन्थाः

1. धर्मशास्त्र का इतिहास – पी. वी. काणे, अनुवादक, अर्जुन चौबे काश्यप
2. हिन्दू संस्कृति – राधाकुमुदमुखर्जी
3. प्राचीन भारतीय साहित्य की सांस्कृतिक भूमिका- डॉ. रामजी उपाध्याय
4. याज्ञवल्क्यस्मृतिः मिताक्षरसहिता – डॉ. उमेशचन्द्रपाण्डेयः
5. पराशरस्मृतिः – अष्टादशस्मृतिगत
6. आपस्तम्बस्मृतिः – डॉ. प्रयागनारायणमिश्रः
7. जयन्तभट्टकृत आगमडम्बर के काव्यशास्त्रीय आयाम- डॉ. प्रयागनारायण मिश्र
8. हिन्दू संस्कार – डॉ. राजबली पाण्डेय
9. संस्कार प्रकाश – भवानीशङ्कर त्रिवेदी
10. संस्कृतवाङ्मय में मानवाधिकार – अखिल भारतीय संस्कृत परिषद, लखनऊ
11. संस्कृतवाङ्मय में नीतितत्त्वविमर्श – प्रो. रामसुमेर यादव

एम्. ए.(संस्कृतम्)

तृतीयषण्मासस्त्रम् (THIRD SEMESTER)

Group – A

(वेदवर्गः)

CORE COURSE

ऋक्संहिता भाष्यभूमिका च

(RikSamhita Bhashyabhumika cha)

Code: **SANACC-301**

Objective

The purpose of the Course is to give students a broad introduction of Vedic literature beginning from Rig Veda's Philosophical Hymns. It also introduces the Indian Vedic commentators like Sayana, Skandaswami, Mahidhar, Uvvatta and Maharshi Dayananda Saraswati who gave the true meaning of Vedas.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will form a basic understanding of some fundamental concepts of vedic philosophy.
- will be able to explain philosophical meaning of the vedic hymns according to some famous commentaries of ancient Indian bhasykaras.
- will be able to understand vedas as our valuable ancient heritage.
- Will be able to know the introduction of Rigveda.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ऋग्वेदसंहिता(1.1-5 सूक्तानि) सायणभाष्यानुसारि व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

दार्शनिकसूक्तानि- हिरण्यगर्भसूक्तम् (ऋ.वे. -10.121), नासदीयसूक्तम्(ऋ.वे. -10.129), वाक्सूक्तम् (ऋ.वे.-10.125), कालसूक्तञ्च (अथर्व-19.5-3)

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ऋग्वेदभाष्यभूमिका सायणः - आदितोऽर्थवादप्रामाण्यविचारं यावत् समीक्षात्मकं व्याख्यातमकञ्चाध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पाठ्यक्रमे विहितांशानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

भारतीयवेदभाष्यकाराणां परिचयः

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. ऋक्सूक्तसङ्ग्रहः - डॉ. कृष्णकुमार तथा हरिदत्त शास्त्री
2. ऋग्वेदसंहिता- उमाशङ्करशर्मा ऋषि
3. ऋग्वेदः - दामोदरपाद सातवलेकर
4. अथर्ववेदः - दामोदरपाद सातवलेकर
5. ऋग्वेदभाष्यभूमिका - सायण, व्याख्याकार- राम अवध पाण्डेय
6. वैदिकवाङ्मय का वृहद् इतिहास - पं. भगवद्दत्त एवं सत्यश्रवा
7. संस्कृतवाङ्मय का वृहद् इतिहास - वेदखण्ड- प्रो. वी. वी. चौबे

CORE COURSE

शिक्षा गृह्यसूत्रञ्च

(Shiksha Grihyasutrancha)

Code: SANACC-302

Objective

The course has two fold objectives of exposing the students to the knowledge of proper pronunciation of Syllables of vedic mantras and ancient Indian science of rituals (Samskaras).

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the correct of Syllables for recitation of vedic mantras.

- Will be able to learn about the Kalpa Vedang in detail though different Samskaras depicted in Paraskara Grihyasutra.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

याज्ञवल्क्यशिक्षा (1-35 श्लोकाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

याज्ञवल्क्यशिक्षा (36-70 श्लोकाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पारस्करगृह्यसूत्रम्(प्रथमकाण्डस्य दशमीकण्डिकापर्यन्तम्) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पारस्करगृह्यसूत्रम्(प्रथमकाण्डस्य एकादशीकण्डिकातः एकोनविंशीकण्डिकापर्यन्तम्) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

उपर्युक्तयोर्द्वयोरधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. याज्ञवल्क्यशिक्षा- विद्याधर पाण्डेय
2. याज्ञवल्क्यशिक्षा- डॉ. नरेश झा
3. शिक्षासङ्ग्रहः -रामप्रसाद त्रिपाठीण
4. पारस्करगृह्यसूत्रम्- पञ्चभाष्योपेतम्
5. पारस्करगृह्यसूत्रम्- प्रो. ओम् प्रकाश पाण्डेय
6. हिन्दु संस्कार- डॉ. राजबली पाण्डेय
7. धर्मशास्त्र का इतिहास- प्रथमभाग- पी. वी. काणे,अनु. अर्जुन चौबे काश्यप
8. आपस्तम्बीय कर्म-मीमांसा – डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

निरुक्तं प्रातिशाख्यञ्च

(Niruktam Pratishakhyancha)

Code: SANAEL-301A

Objective

The purpose of this course is to covey students a brief knowledge of vedanga Nirukta. Study of some portions of Nirukta helps to understand vedic etymological science while Pratishakhya explains uniqueness of vedic language.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to appreciate the role of Nirukta for understanding the essence of Vedic verses through application of Nirukti or etymology.
- Will be able to understand vedic mantras in their true form with the knowledge of Svara and Grammar.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

निरुक्तम्- प्रथमोऽध्यायः व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

उपर्युक्तग्रन्थस्याधीतांशस्य समीक्षात्मकमध्ययनं निर्वचनानि च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्(उव्वटभाष्यसहितम्) प्रथमपटलम्- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

द्वितीय-तृतीयपटले व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

वैदिक व्याकरणं स्वराश्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. निरुक्तम् (दुर्गाचार्यभाष्यसहितम्)
2. निरुक्तम्- डॉ उमाशङ्करशर्मा ऋषिः
3. निरुक्तम्- डॉ कपिलदेव द्विवेदी
4. निघण्टु एवं निरुक्त- लक्ष्मणस्वरुप
5. निरुक्तमीमांसा- शिवनारायणशास्त्री
6. वैदिक व्याकरण- डॉ रामगोपाल
7. वैदिक व्याकरण- डॉ उमेशचन्द्र पाण्डेय
8. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्- प्रो. वीरेन्द्रकुमार वर्मा
9. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्- प्रो. वी. वी. चौबे

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

अपठितांशोऽनुवादश्च

(Apathithanshonuvadascha)

Code: **SANAEL-301B**

Objective

The course intends to train the students in the art of Sanskrit essay writing and translation from other language to Sanskrit. The COURSE will be taught with an aim to inculcate in the students the skill of Sanskrit Language which, in turn, will enhance their ability of writing good essay and translation in Sanskrit.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the heiger techniques of translation into Sanskrit.
- Know the application of case, compound, verb, adverb and other components in Sanskrit sentence.
- Will know how to express their idea or thoughts in Sanskrit language.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

वेदविषयमधिकृत्य संस्कृतेन निबन्धः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

संस्कृतेन स्वशास्त्रविषयको लघुनिबन्धः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अपठितसंस्कृतांशस्य हिन्द्याऽऽङ्ग्लभाषयानुवादः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वेदविषयकाभिमतानां संस्कृतेनाऽनुवादो

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

वेदाऽध्ययनस्य प्रासङ्गिकता

संस्तुतग्रन्थाः

1. प्रौढ़ रचना अनुवाद कौमुदी- डॉ. कपिल देव द्विवेदी
2. बृहद् अनुवाद चन्द्रिका - चक्रधर शर्मा नौटियाल
3. संस्कृतनिबन्धशतकम् – डॉ. कपिल देव द्विवेदी
4. ऋग्वेदभाष्यभूमिका - सायण
5. वेदार्थ विचार – सीतारामशास्त्री
6. ऋग्वेदादिभाष्यभूमिका – दयानन्दसरस्वती
7. वैदिक वाङ्मय में विज्ञान - रामेश्वर दयाल गुप्त

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

ब्राह्मणं मीमांसा च

(Brahmanam Mimamsa cha)

Code: SANAEL-302A

Objective

The course is intended to be an exposition of the Indian traditions of the Vedic interpretation. It introduces thoughts and functional application of mantras in Yaga. This course is to provide knowledge of the Vedic intellectual and cultural thoughts to the learners. Another objective is to signify the role of Mimansa shastra explain Vedic mantras with different parts of ritual in special context of Arthasangrah.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know about Vedic concept of Yaga.
- will be able to know comprehensive vision of Vedic Rishi through Brahmana.
- will be familiar with many important Mimansa terminologies.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ऐतरेयब्राह्मणम्- प्रथमपञ्चिकायाः प्रथमोऽध्यायः, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

ऐतरेयब्राह्मणम्- प्रथमपञ्चिकायाः द्वितीयतृतीयाऽध्यायौ, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ऐतरेयब्राह्मणस्य विहितांशस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अर्थसङ्ग्रहः -विनियोगविधिपर्यन्तम्, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

अर्थसङ्ग्रहस्य विहितांशोपनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. अर्थसङ्ग्रहः - ए.बी. गजेन्द्रगडकर
2. अर्थसङ्ग्रहः - दयाशङ्करशास्त्री
3. अर्थसङ्ग्रहः - कामेश्वरनाथमिश्रः
4. ऐतरेयब्राह्मणम् - सायणभाष्यसहितम् -सुधाकरमालवीयः
5. ऐतरेयब्राह्मणम् – सुखप्रदावृत्तिसहितम्- षड्गुरुशिष्यः
6. ऐतरेय ब्राह्मण एक अध्ययन- नाथूलालपाठक
7. ऐतरेयलोचनम् – प्रो. मङ्गलदेव शास्त्री

8. आपस्तम्बीय श्रौतयागमीमांसा -डॉ प्रयागनारायणमिश्रः
9. धर्मशास्त्र का इतिहास- पी. वी. काणे- अनु. अर्जुन चौबे काश्यप

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

कात्यायनश्रौतसूत्रम्

(Katyayanashrautasutram)

Code: SANAEL-302B

Objective

The course is intended to be an exposition of the Indian traditions of the Shrautayaga in reference of Darshpaurnamaseshti. It introduces functional application (Viniyoga) of mantras in Yaga. Another objective is to signify the role of Katyayana Shrauta sutram.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know about the tradition of Darshapaurnamasa Yaga.
- will be able to understand the importance of Vedic ritual and culture.
- will gain the knowledge to perform Yajna according to Shukla Yajurveda.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

कात्यायनश्रौतसूत्रम्- द्वितीयोऽध्यायः 01-04 कण्डिका, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

कात्यायनश्रौतसूत्रम्- द्वितीयोऽध्यायः 05-08 कण्डिका, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit IV)

कात्यायनश्रौतसूत्रम्- तृतीयोऽध्यायः 01-04 कण्डिका, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

कात्यायनश्रौतसूत्रम्- तृतीयोऽध्यायः 05-08 कण्डिका, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

कात्यायनश्रौतसूत्रस्याऽधीतांशविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. कात्यायनश्रौतसूत्रम् -कर्कभाष्यसहितम्- प्रथमो भागः, सम्पादकः – पट्टाभिरामशास्त्री
2. देवयाज्ञिकपद्धति- देवयाज्ञिक, चौखम्भा संस्कृत सीरीज, वाराणसी
3. कात्यायनश्रौतसूत्र - चौखम्भा संस्कृत संस्थान, वाराणसी
4. श्रौतपदार्थनिर्वचन – नागेश्वर शास्त्री
5. श्रौतयागमीमांसा – युधिष्ठिर मीमांसक
6. आपस्तम्बीय श्रौतयागमीमांसा - डॉ. प्रयागनारायणमिश्रः
7. कात्यायनयज्ञपद्धतिविमर्श – डॉ. मनोहर लाल द्विवेदी
8. यज्ञतत्वप्रकाश - पं. ए. चिन्नस्वामी शास्त्री

INTER-DEPARTMENTAL COURSE

वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः

(Vaidikavanmayasetihasah)

Code: **SANAIER-301**

Objective

The COURSE elaborates the history of vedic literature describing its various text issues. Another objective of this course is to provide knowledge of the vedik intellectual and cultural thoughts to the learners.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- Will have a clarity about the vedic wisdom and vedic concepts.
- Will be able to understand various theories of interpretations according to some important ancient and modern Indian commentators.
- will have a comprehensive vision about the basic nature of wide-ranging Vedic texts and history of Vedic literature.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः(Unit I)

वैदिकमन्त्रसंहितानां परिचयः

द्वितीयो वर्गः(Unit II)

ब्राह्मणवाङ्मयम्- सामान्यपरिचयः

तृतीयो वर्गः(Unit III)

आरण्यकोपनिषदां परिचयः

चतुर्थो वर्गः(Unit IV)

वेदाङ्ग-विमर्शः

पञ्चमो वर्गः(Unit V)

वैदिकवाङ्मयस्य महत्त्वं साम्प्रतिकी प्रासङ्गिकता च

संस्तुतग्रन्थाः

1. वैदिक वाङ्मय का बृहद् इतिहास - पं. भगवद्दत्त एवं सत्यश्रवा
2. संस्कृत वाङ्मय का बृहद् इतिहास - वेद तथा वेदाङ्ग खण्ड, उ. प्र. संस्कृत संस्थान, लखनऊ
3. वैदिक साहित्य और संस्कृति - पं.बलदेव उपाध्याय
4. वैदिक साहित्य और संस्कृति का स्वरूप - प्रो. ओम् प्रकाश पाण्डेय
5. ज्योतिर्विज्ञान सन्दर्भ समालोचनिका – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
6. History of Dharmshastra - P.V. Kane
7. History of Ancient Sanskrit Leterature - Maxmullar
8. The Science of Shulbas - B.B.Dutta

तृतीयषण्मासस्त्रम् (THIRD SEMESTER)

Group – B

(साहित्यवर्गः)

CORE COURSE

काव्यालङ्कारशास्त्रम्

(Kavyalankarshastram)

Code: **SANBCC-301**

Objective

The course intends to familiarize the learners with the theory of rasa or aesthetic relish. Dhvanyaloka, Vyaktiviveka and Alamkara-Sarvasva are the most valuable works amongst the Sanskrit poetics tradition. It talks about the idea of dhvani, Alankara or suggestion to be the most important gist in the expression of poetry.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will have acquired an in-depth knowledge of the theories of Rasa and Dhvani.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the terms therein.
- will be successful in applying this knowledge for critical analysis in the light of suggestive meanings in drama and poetry.
- will be able to appreciate and enjoy the expressions of poetry.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ध्वन्यालोकः (लोचनसहितः) प्रथमोद्योतः (प्रथमकारिकातः एकादशकारिकापर्यन्तम्)-
व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

व्यक्तिविवेकः – प्रथमविमर्शः (प्रथमकारिकातः द्वाविंशतिकारिकां यावत्)-
व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अलङ्कारसर्वस्वम् – (प्रथमसूत्रतः अष्टमसूत्रपर्यन्तम्)- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अलङ्कारसर्वस्वम् – (नवमसूत्रतः पञ्चदशसूत्रपर्यन्तम्)- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

उपर्युक्तग्रन्थत्रयोपनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः- डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
2. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः (प्रथमविमर्शः) – डॉ. विभारानी दुबे
3. ध्वन्यालोकः (लोचनयुक्तः) – आनन्दवर्धनः – डॉ. जगन्नाथपाठकः
4. ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योतः) - डॉ. रामसागर त्रिपाठी
5. ध्वन्यालोकः – आचार्य विश्वेश्वरः
6. अलङ्कारसर्वस्वम् –रुय्यक – डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
7. हिस्ट्री आफ संस्कृत पोयटिक्स - एस. के. डे.
8. हिस्ट्री आफ संस्कृत पोयटिक्स- पी. वी. काणे
9. भारतीय साहित्यशास्त्र – पं. बलदेव उपाध्याय
10. अलङ्कारमीमांसा – डॉ. रामचन्द्र द्विवेदी
11. महिमभट्ट – डॉ. व्रजमोहन चतुर्वेदी
12. संस्कृत काव्यशास्त्र को महिमभट्ट के देयांश का मूल्याङ्कन– डॉ. श्रीमती ज्ञानदेवी श्रीवास्तव
13. आनन्दवर्धन- - डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
14. ध्वनिगाथापञ्चिका- प्रो. बृजेशकुमारशुक्ल

CORE COURSE

नाट्यशास्त्रं नाटकञ्च

(Natyashastram Natakancha)

Code: SANBCC-302

Objective

The purpose of this course is to introduce the learners various components like plot, actor and Rasa of dramaturgical criticism. The second part of this course is Comparative study between two dramas Venisamhar and Ratnavali which intends to familiarize the students with the important theoretical contributions of the famous Poets.

Outcomes

Upon Successful completion of this course students:

- will gain the ability to explaining and critically analyzing of the prescribed texts in the light of commentator Dhanika.
- will be able to know the depth knowledge about of various terminology i.e. plot, actor and rasa, etc. for criticism a dramatic composition.
- will be able to understand the comparative study between two dramas Venisamhar and Ratnavali.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

दशरूपकम् सावलोकम्- (प्रथमप्रकाशः)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

दशरूपकम् सावलोकम्- (द्वितीयप्रकाशः)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

दशरूपकस्याऽधीतांशानां समीक्षात्मकमनुशीलनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वेणीसंहाररत्नावल्योः व्याख्यात्मकध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

विहितनाटकयोः समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. दशरूपकम् – धनञ्जयः – आचार्यश्रीनिवासशास्त्री
2. संस्कृतनाट्यसौरभ – जी. के. भट्ट
3. नाट्यशास्त्र (हिन्दी अनुवाद-सहित) - डॉ. बाबूलाल शुक्ल
4. हिन्दीनाट्यशास्त्र - डॉ. (श्रीमती) सुधा रस्तोगी
5. संस्कृतनाटक (कीथ) हिन्दी अनुवाद - डॉ. उदयभान सिंह
6. संस्कृत ड्रामाटिस्ट - के. पी. कुलकर्णी
7. दशरूपकम्- (अवलोकटीकायुतम्) – धनञ्जयः- डॉ. भोलाशङ्करव्यासः

8. वेणीसंहारनाटकम् - भट्टनारायणः- पं. परमेश्वरदीनपाण्डेयः
9. रत्नावलीनाटिका – हर्ष - पं. परमेश्वरदीनपाण्डेयः

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

रससिद्धान्तो भारतीयसौन्दर्यशास्त्रञ्च

(Rasasiddhanto Bharatiya Saundaryasastrancha)

Code: **SANBEL-301A**

Objective

The purpose of this course is to introduce the multi–facetedness of Indian dramaturgy through the reading of the Rasa theory from Natyashastra with the commentary of Abhinavagupta i.e. AbhinavaBharati.

Outcomes

After completion of this course the students:

- will form a basic understanding the discussions on Rasa sutra by Bhattalollatta, SriShankuka, Bhattanayaka and Abhinavagupta.
- will have acquired an in-depth knowledge of the theories of Rasa.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the terms therein.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

अभिनवभारती (रससूत्रव्याख्या) भट्टलोल्लटस्य रससिद्धान्तस्य व्याख्यात्मकमध्ययनं समीक्षणञ्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

अभिनवभारती (रससूत्रव्याख्या) शङ्कुकस्य रससिद्धान्तस्य व्याख्यात्मकमध्ययनं समीक्षणञ्च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अभिनवभारती (रससूत्रव्याख्या) भट्टनायकस्य रससिद्धान्तस्य व्याख्यात्मकमध्ययनं समीक्षणञ्च

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अभिनवगुप्तस्य रससिद्धान्तस्य व्याख्यात्मकमध्ययनं समीक्षणञ्च

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

भारतीयसौन्दर्यशास्त्रम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. स्वतन्त्रकलाशास्त्र (प्रथम भाग, भारतीय) - डॉ. के. सी. पाण्डेय
2. कला विवेचन- डॉ. कुमार विमल
3. अभिनव रससिद्धान्त (अभिनवभारती)- डॉ. दशरथ द्विवेदी
4. सौन्दर्यशास्त्र – ममता चतुर्वेदी
5. भारतीयकाव्यसिद्धान्त – डॉ. नगेन्द्र
6. काव्यतत्त्वमीमांसा – जयमन्त मिश्र
7. Western Aesthetics - Dr. K. C. Pandey
8. Principals of Literary Criticism - I. A. Richard
9. Aesthetics - B. Croce

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

अपठितांशोऽनुवादश्च

(Apathithanshonuvadascha)

Code: SANBEL-301B

Objective

The course intends to train the students in the art of Sanskrit essay writing and translation from other language to Sanskrit. The COURSE will be taught with an aim to inculcate in the students the skill of Sanskrit Language which, in turn, will enhance their ability of writing good essay and translation in Sanskrit.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the techniques of translation into Sanskrit.

- Know the application of case, compound, verb, adverb and other components in Sanskrit sentence.
- Will know how to express their idea or thoughts in Sanskrit language.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

साहित्यविषयमधिकृत्य संस्कृतेन निबन्धः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

संस्कृतेन स्वशास्त्रविषयको लघुनिबन्धः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अपठितसंस्कृतांशस्य हिन्द्याऽऽङ्ग्लभाषया वाऽनुवादः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

साहित्यविषयकाभिमतानां संस्कृतेनाऽनुवादः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

साहित्याध्ययनस्य प्रासङ्गिकता उपयोगिता च

संस्तुतग्रन्थाः

1. प्रौढ़ रचना अनुवाद कौमुदी - डॉ. कपिलदेव द्विवेदी
2. बृहद्-अनुवाद-चन्द्रिका – चक्रधर नौटियाल 'हंस' शास्त्री
3. संस्कृतनिबन्धशतकम् - डॉ. कपिलदेव द्विवेदी
4. साहित्यशास्त्रीयो निबन्धः - वेदव्यासशुक्लः
5. संस्कृतनिबन्धावली - डॉ. रामजी उपाध्यायः
6. अलङ्कारसारः - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
7. अलङ्कारमञ्जरी - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
8. तदेव गगनं सैव धरा - डॉ. सीतानाथ आचार्य शास्त्री
9. का त्वं शुभे - प्रो. सीतानाथ आचार्य शास्त्री
10. रयीशः - प्रो. रामकरण शर्मा
11. सुरगवी समालोचनिका – प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
12. वाङ्मयी शेमुषी - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
13. श्रुतिमञ्जरी - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः

14. गुञ्जनमञ्जरीम् - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
15. वज्रमणिः – प्रो. रामसुमेरयादवः
16. कबीरवचनामृतम्- प्रो. रामसुमेरयादवः
17. इन्दिरासौरभम् - प्रो. रामसुमेरयादवः
18. जयन्तभट्टकृत आगमडम्बर के काव्यशास्त्रीय आयाम - डॉ. प्रयागनारायण मिश्र

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

पाश्चात्यसौन्दर्यशास्त्रम्

(Pashchatyasaundaryashastram)

Code- **SANBEL-302A**

Objective

The objective of the COURSE is to intend the learners difference between the Indian Aestheics and western aesthetics. It also helps the readers to know the chronological developments of western aesthetics.

Outcomes

After completion of this course the students:

- will know the views of western aestheticians viz. Kant, Hegel, Plato and Aristotle.
- Will be able to understand the difference between Indian Aestheics and western aesthetics.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पाश्चात्यसौन्दर्यशास्त्रस्योद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पाश्चात्यसौन्दर्यशास्त्रस्य प्रारम्भिक-मध्य-पुनरुत्थान-नवशास्त्रीय-परम्पराः

तृतीयो वर्गः (**Unit III**)

अनुभववादी-बुद्धिवादी-सौन्दर्यशास्त्रम्

चतुर्थो वर्गः (**Unit IV**)

पाश्चात्यसौन्दर्यशास्त्रेऽभिव्यञ्जनावादः, भौतिकवादो मार्क्सवादश्च

पञ्चमो वर्गः (**Unit V**)

मनोवैज्ञानिकं कलात्मकञ्च सौन्दर्यशास्त्रम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. स्वतन्त्रकलाशास्त्र (भाग-दो पाश्चात्य) - डॉ. कान्तिचन्द्र पाण्डेय
2. सौन्दर्यशास्त्र - डॉ. ममता चतुर्वेदी
3. कलाविवेचन - डॉ. कुमार विमल
4. साहित्यशास्त्र - डॉ. नगेन्द्र
5. Western Aesthetics - Dr. K. C. Pandey
6. Aesthetics - B. Croce

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

ऐतिहासिकमहाकाव्यम् अभिलेखाश्च

(Aitihasikamahakavyam Abhilekhash)

Code: **SANBEL-302B**

Objective

The objective of this course is to introduce the students to historical, cultural, religious, social and literary significance of the inscriptions of the Gupta period and Post Gupta period. A special attention is to be given to the mastering of the ancient scripts.

Outcomes

After the completion of this course the students will:

- Know the historical importance of VikramankaDeva Charitama Charitama of Billhana and Harshacharitam of Banabhatta.
- be aware of the social, religious, administrative and political conditions of the time of the reign of Gupta kings.
- be thoroughly able to decipher, understand and interpret all the facts available regarding Rudradaman Period.
- be well grounded for perusing the advance learning in the field of archaeology.
- acquire the knowledge of the features of ancient Scripts.
- be thoroughly skilled for explanation and transliteration of the inscriptions.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

हर्षचरितम्- (प्रथमोच्छवासः)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

विक्रमाङ्कदेवचरितम् (प्रथमसर्गः)- (प्रारम्भतः षष्टिपद्यपर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

उपर्युक्तग्रन्थद्वयस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अभिलेखसङ्ग्रहः (रुद्रदाम्नो गिरिनार-अभिलेखः, स्कन्दगुप्तस्य जूनागढ़शिलाभिलेखश्च)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

अभिलेखसङ्ग्रहस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्, अभिलेखानां परिचयश्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. विक्रमाङ्कदेवचरितम् Vol. I, II तथा III (B.H.U. Publications)
2. विक्रमाङ्कदेवचरितम् विल्हण (प्रथमसर्गः)- पं. हरगोविन्द शास्त्री
3. गुप्तकालीन अभिलेख- वासुदेव उपाध्याय

4. प्राचीन भारतीय अभिलेख सङ्ग्रह- श्रीराम गोयल
5. हर्षचरितम्- बाणभट्ट- आचार्य जगन्नाथ पाठक
6. अभिलेखमाला- झा बन्धु
7. सेलेक्टेड इन्सिक्रिप्शन्स, भाग-1 – डी. सी. सरकार
8. History of Sanskrit Literature – A. B. Keith
9. History of Sanskrit Literature-Classical Period - S. K. Day and S. N. Das Gupta

INTER-DEPARTMENTAL COURSE

मातृकाविज्ञानम्

(Mātṛkāvijñānaṁ)

Code: **SANBIER-301**

Objectives

To promote research and interest in Indian knowledge system with particular emphasis on manuscripts. the objective is not only to know about the existing information and practices about the manuscripts but also to bring to light relatively unknown knowledge. This COURSE tires to develop and incorporate these insights into its activities.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the techniques how to preserve the Manuscripts.
- will be able to read the ancient scripts.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

मातृकाविज्ञानस्योद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पाण्डुलिपिः – स्वरूपं भेदप्रभेदाः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पाण्डुलिपि – संरक्षणविधयः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पाण्डुलिपिसम्पादने पाठालोचनप्रविधिः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

वर्तमानसन्दर्भे पाण्डुलिपिविज्ञानं समस्या समाधानञ्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. पाण्डुलिपिविज्ञान - डॉ. सत्येन्द्र
2. पाठालोचन - डॉ. एस्. एम्. कत्रे
3. प्राचीन लिपिमाला - गौरीशङ्करहरिश्चन्द्र ओझा
4. कैटलागस कैटलोगोरम् - थ्योडर एफ्रेच
5. आधुनिक संस्कृत साहित्य सन्दर्भ सूची - डॉ. राधावल्लभ त्रिपाठी, डॉ. रमाकान्त पाण्डेय

तृतीयषण्माससत्रम् (THIRD SEMESTER)

Group – C

(दर्शनवर्गः)

CORE COURSE

न्यायशास्त्रम्

(Nyayashastram)

Code: SANCCC-301

Objectives

The objective of this COURSE is to bring the deep knowledge of Nyaya Philosophy by reading and understanding of Nyayasiddhantamuktawali and Nyayabindu. By reading of these philosophical books the important object of this COURSE is to develop the capacity of analysing the facts in specific light of Nyaya principles.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to understand the Nyaya traditions with Baudh Nyaya.
- Will be able to analyse and explain the principles and theories of Nyaya Philosophy.
- Will be able to explore the important factors of Baudh Nyaya tradition in specific reference to Nyayabindu.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

सिद्धान्तमुक्तावली (प्रत्यक्षखण्डः) (प्रथमकारिकातस्सप्तदशकारिकां यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

सिद्धान्तमुक्तावली (प्रत्यक्षखण्डः) (अष्टादशतश्चतुस्त्रिंशत्कारिकां यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

सिद्धान्तमुक्तावलीपठितविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

न्यायबिन्दुः (प्रत्यक्षखण्डः) (प्रथमसूत्रादेकादशसूत्रपर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

न्यायबिन्दुपठितांशविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. न्यायसिद्धान्तमुक्तावली - व्याख्याकार- धर्मेन्द्रनाथ शास्त्री
2. न्यायबिन्दुः व्याख्याकारः - श्रीनिवास शास्त्री
3. पदार्थशास्त्र (भाग-1) – पं. आनन्द झा
4. भारतीयदर्शन - डॉ. उमेश मिश्र
5. Nyaya Theory of Knowledge - S. C. Chatterjee
6. Outlines of Indian Philosophy - Hiriyanna
7. A Critic of Indian Realism - D. N. Shastri

CORE COURSE

पूर्वमीमांसोत्तरमीमांसा च

(Poorvamimamsottarmimamsa cha)

Code: **SANCCC-302**

Objectives

The objective of this COURSE is to bring in light the rich tradition of Poorvamimamsa and Uttarmimamsa in form of Vedanta Philosophy. By reading the text Arthasangrah, Bramhasutra-shankarbhashhyam and Vedantaparibhasha, a perfect theory of Poorvamimamsa and poorvottarmimamsa will have to be gained by this COURSE.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to make the proper interpretation of the Mimamsa and Vedanta aspects.
- Will be able to understand the logic of different activities useful to Yaga and Indian rituals.
- Will be able to practice to ignore the sense enjoyment by realising the existence of soul and divine empowerment.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

अर्थसङ्ग्रहः (आदितो विनियोगविधिं यावत्) - मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

अर्थसङ्ग्रहस्याधीतविषयाणां समीक्षात्मकमनुशीलनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् – (आदितो 'जन्माद्यस्य यतः' इति सूत्रभाष्यपर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वेदान्तपरिभाषा (आदितोऽनुमानप्रमाणं यावत्), मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

उपर्युक्तपठितग्रन्थद्वयोपनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. वेदान्तपरिभाषा - पं. आनन्द झा (व्याख्याकार)
2. अर्थसङ्ग्रहः - ए. बी. गजेन्द्र गडकर
3. अर्थसङ्ग्रहः - डॉ. वाचस्पति उपाध्याय
4. अर्थसङ्ग्रहः - डॉ. कामेश्वर नाथ मिश्र
5. अर्थसङ्ग्रहः - डॉ. दयाशङ्कर शास्त्री
6. ब्रह्मसूत्र- चतुःसूत्री - आचार्य विश्वेश्वर
7. ब्रह्मसूत्र- चतुःसूत्री - डॉ. कामेश्वर नाथ मिश्र
8. Vedantic Epistemology - G. R. Malkani
9. Philosophy of Advaita - T. M. P. Mahadevan
10. Outlines of Indian Philosophy - Hiriyanna
11. Lectures on Vedanta - Dr. Ganga Nath Jha
12. Purvamimamsa in its Sources - Dr. Ganga Nath Jha

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

विशिष्टाद्वैतदर्शनम्

(Vishistadvaitadarshanam)

Code: **SANCEL-301A**

Objectives

The objective of this COURSE is to achieve real knowledge of God in the glorious form of Vishnu. By reading Shribhashyam of Ramanuja it is also the objective of this COURSE is to realise the supreme authority of Vishnu. By reading of Shrivachanbhushanam it may be also obtained the tradition and power of prayer. The Vishistaadvaita Philosophy is the specific school of Advaita Vedanta stablish by Vaishnav Acharyas.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to know the unique existence of Vishnu in Advaita philosophy.
- Will be able to know the different principles and theories of Vishishtaadvaitdarshan.
- Will be able to analyse and stablish facts of Indian philosophy.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

श्रीभाष्यम् (1.1.1)- प्रारम्भतो महापूर्वपक्षपर्यन्तम्- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

श्रीवचनभूषणम् (1-15 सूत्राणि)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

श्रीवचनभूषणम् (16-30 सूत्राणि)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

श्रीभाष्यश्रीवचनभूषणयोः पठितांशानां समीक्षणम्

पञ्चमो वर्गः (**Unit V**)

आलवाराणामाचार्याणां च चरितालोचनम्

(भूतसरोमहद्भक्तिसारशठकोपमधुरकविनाथ-यामुनरामानुजाचार्याः)

संस्तुतग्रन्थाः

1. श्रीभाष्यम् – रामानुजाचार्यः, व्याख्याकार - ललित कृष्ण गोस्वामी
2. श्रीवचनभूषणम् – लोकाचार्य (वरबरमुनिटीकायुतम्) - श्रीगदाधर रामानुज
3. भारत के बारह आलवार – पा. वेङ्कटाचारी
4. श्रीमद्भार्गवोपपुराणम् अध्ययनं सम्पादनञ्च - प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
5. लक्ष्मीतन्त्र-धर्म और दर्शन – प्रो. अशोक कुमार कालिया
6. पाञ्चरात्रपरिशीलन - प्रो. अशोक कुमार कालिया
7. History of Indian Philosophy, Vol. III – S. N. Dasgupta
8. Philosophy of Visistadvaita – P. N. Srinivasachari
9. Vedanta- Desika, Works and Philosophy - Dr. S. V. Singh

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

अपठितांशोऽनुवादश्च

(Apathithanshonuvadascha)

Code: **SANCEL-301B**

Objective

The course intends to train the students in the art of Sanskrit essay writing and translation from other language to Sanskrit. The COURSE will be taught with an aim to inculcate in the students the skill of Sanskrit Language which, in turn, will enhance their ability of writing good essay and translation in Sanskrit.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the techniques of translation into Sanskrit.
- Know the application of case, compound, verb, adverb and other components in Sanskrit sentence.
- Will know how to express their idea or thoughts about Indian Philosophy in Sanskrit language.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

दर्शनविषयमधिकृत्य संस्कृतेन निबन्धः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

संस्कृतेन स्वशास्त्रविषयको लघुनिबन्धः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अपठितसंस्कृतांशस्य हिन्द्याऽऽङ्ग्लभाषयाऽनुवादः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

दर्शनविषयकानामभिमतानां संस्कृतेनाऽनुवादः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

दर्शनशास्त्राध्ययनस्य प्रासङ्गिकता उपयोगिता च

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. दर्शनोदय - लक्ष्मीपुर श्रीनिवासाचारी
2. चित्रनिबन्धावली - पं. रघुनाथ शर्मा
3. प्राक् रामानुजीयम् - डॉ. टी. विजयराघवः
4. भारतीयं दर्शनम् - डॉ. शशिप्रभा कुमार
5. हेत्वाभासविमर्शः - डॉ. हरेराम त्रिपाठी
6. जयन्तभट्टकृत आगमडम्बर धार्मिक तथा दार्शनिक आयाम - डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र
7. आपस्तम्बीयमध्यात्मपटलम् - डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र
8. सर्वदर्शनसङ्ग्रहः, माधवाचार्य – प्रो. सुरेशचन्द्र श्रीवास्तव
9. निबन्धशतकम् – डॉ. कपिलदेव द्विवेदी

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

शिवाद्वैतदर्शनम्

(Shivaadvaita Darshanam)

Code: **SANCEL-302A**

Objectives

According to Shaiva Philosophy Shiv is the Supreme and sovereign authority of the Universe. Abhinavagupta has great contribution to Kashmir Shaivism. Ishwarpratyabhigya Vimarshini is the most important book of Shivadvaita Philosophy.So the objective of this COURSE is to bring the important knowledge in light of students with its fundamental concepts.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to gain the perfect knowledge of Shivadvaita Philosophy.
- Will be able to bring in light contribution of Abhinavagupta as well as other scholars of Shaiva Philosophy.
- Will be able to analyze and explore the concepts of Shaiva Darshan.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

विमर्शिनी (भास्करीसहिता) – प्रथमखण्डः – ज्ञानाधिकारः

(प्रथमकारिकातश्चतुर्दशकारिकां यावत्) – मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

विमर्शिनी (भास्करीसहिता) – प्रथमखण्डः – ज्ञानाधिकारः

(पञ्चदशकारिकातः एकविंशतिकारिकां यावत्) - मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

विमर्शिनी (भास्करीसहिता) – द्वितीयखण्डः – आगमाधिकारः (प्रथमाह्निकम्) -मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमनुशीलनम्

चतुर्थो वर्गः (**Unit IV**)

विमर्शिनी (भास्करीसहिता) – द्वितीयखण्डः – आगमाधिकारः (द्वितीयाह्निकम्) -मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमनुशीलनम्

पञ्चमो वर्गः (**Unit V**)

अधीतग्रन्थांशस्य समीक्षणात्मकमध्ययनं शिवाद्वैतविषयाणां समीक्षणञ्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. विमर्शिनी (भास्करीसहिता) अभिनवगुप्तः - प्रो. अय्यर तथा डॉ. के. सी. पाण्डेयः
2. भारतीयदर्शन का इतिहास (पञ्चम भाग) - डॉ. एस् एन् दास गुप्त
3. प्रत्यभिज्ञाहृदयम् – डॉ. जयदेव सिंह
4. तांत्रिक शिवाद्वयवाद में नियमनवाद तथा इच्छा-स्वातन्त्र्य - डॉ. मीरा रस्तोगी
5. History of Indian Philosophy – S. N. Dasgupta
6. Bhaskari Vol III, English Translation
7. Abhinavagupta – Dr. K. C. Pandey
8. History of Indian Philosophy – Radhakrishnan

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

काश्मीरशैवागमः

(Kashmirshaivagamah)

Code: SANCEL-302B

Objectives

Agamas are the most important composition of Indian philosophy. In the tradition of Agama Philosophy Agamas are able to be recognised as Apaurusheya just like Vedas. Agamas may be divided in three kinds Shaiva, Shakta and Vaishnav. According to scholars Kashmir has privilege to stablish and publish Agamas, so the Kashmir and the scholars of Kashmir has a original contribution in the development of Agama tradition, so bring in knowledge and explore the ideas of Kashmir Shaivagama is the very useful objective of this COURSE.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to know the contribution of Abhinavagupta and Utpaldeva with other Shaiva scholars of the Kashmir.

- By reading of Shaivagama philosophy the student will be able to analyse and explore the unique tradition of Kashmirshaivagama.
- Will be able to know about unique supreme strength of Shiva.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

काश्मीरशैवागमस्योद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

काश्मीरशैवागमस्य प्रमुखभेद- प्रभेदाः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

काश्मीरशैवागमग्रन्थाः आचार्याश्च

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

काश्मीरशैवागमस्य प्रमुखसिद्धान्ताः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

काश्मीरशैवागमे शिवतत्त्वविमर्शः

संस्तुतग्रन्थाः

1. प्रत्यभिज्ञाहृदयम् – डॉ. जयदेव सिंह
2. तांत्रिक शिवाद्वयवाद में नियमनवाद तथा इच्छा-स्वातन्त्र्य - डॉ. मीरा रस्तोगी
3. तन्त्रालोकः – अभिनवगुप्त
4. काश्मीरशैवदर्शन का इतिहास - प्रो. के. सी. पाण्डेयः
5. काश्मीर की शैवसंस्कृति में कुल और क्रम मत - प्रो. नवजीवन रस्तोगी
6. तान्त्रिक साहित्य – पं. कविराज गोपीनाथ
7. Abhinavagupta – A Historical and Philosophical Study - Prof. K. C. Pandey
8. Abhinava Perspectives on Abhinavagupta – Prof. N. J. Rastogi
9. An Outline of History of Shaiv Philosophy - K. C. Pandey, R. C. Dwivedi

INTER-DEPARTMENTAL COURSE

पातञ्जलयोगसूत्रम्

(Patanjalayogasutram)

Code: **SANCIER-301**

Objectives

Yoga is the most important and contextual scientific philosophy in present context. Acharya Patanjali has composed Yogasutram to produce and stablish fandamental of Yoga Philosophy. The object of this COURSE is to bring in light the principles and theory of Yoga by exploring the facts.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to bring in practice the principles and elements of Yoga.
- Will be able to bring in light and let the society to know the practical and academic important of Meditations and Yogaasana.
- Will be able to compare the facts between concepts of Modern and Ancient Yoga in scientific way.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पातञ्जलयोगसूत्रम् (साधनपादः) 01-15 सूत्रपर्यन्तं मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पातञ्जलयोगसूत्रम् (साधनपादः) 16-30 सूत्राणां मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पातञ्जलयोगसूत्रम् (साधनपादः) 31-45 सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पातञ्जलयोगसूत्रम् (साधनपादः) 46-55 सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

पातञ्जलयोगसूत्रस्य योगदर्शनस्य चाऽधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. पातञ्जलयोगसूत्रम् – व्यासभाष्यसहितम्- प्रो. सुरेशचन्द्र श्रीवास्तव
2. सर्वदर्शनसङ्ग्रहः - माधवाचार्य-उमाशङ्कर शर्मा ऋषि
3. योगसिद्धान्त एवं साधना - डॉ. हरिकृष्णशास्त्री दातार
4. भारतीयदर्शन का इतिहास (पाँच भाग) – एस् एन् दास गुप्ता
5. भारतीयदर्शन – डॉ. राधाकृष्णन्
6. पातञ्जलयोगप्रदीप - गीताप्रेस, गोरखपुर
7. The Foundations of Contemporary Yoga – Prof. R. H. Singh

तृतीयषण्मासरात्रम् (THIRD SEMESTER)

Group – C

(पालिप्राकृतवर्गः)

CORE COURSE

पालिबुद्धवचनसाहित्यम्

(Buddhavachanasahityam)

Code: **SANDCC-301**

Objective

The objective of this course acquaints the students with the knowledge of Buddhist culture reflect in Pali literature. Special focus will be given on exploration of religious tradition spoken by Buddha in the reference of text Buddhavachan.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- Will learn about the origin development and doctrines of the Buddhism.
- Will know the various aspects of Buddhist culture.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

सुत्तनिपातः (उरगवग्गं - 1-6 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

दीघनिकायः (महापरिनिब्बानसुत्तं - 1-3 भाणवारानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

संयुत्तनिकायः (कोसलसंयुत्तं - 1-6 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

संयुत्तनिकायः (कोसलसंयुत्तं - 7-12 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

ग्रन्थत्रयस्याधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. सुत्तनिपातः - भिक्षु धर्मरक्षित
2. दीघनिकायः - भिक्षु जगदीश कश्यप
3. संयुत्तनिकायः - द्वारिकादास शास्त्री
4. मज्झिमनिकायः (1-5 भाग) – हिन्दी अनुवाद बौद्धभारती – सुधी प्रकाशन, वाराणसी
5. Pali Literature and language- Dr. W. Geiger

CORE COURSE

पालिकाव्यम्

(Palikavyam)

Code: **SANDCC-302**

Objective

The objective of this course is to give the students glimpse of the rich Pali literary tradition through the reading of two very important literary compositions of Mahavansh and Milindpanho. This course has also included general introduction of Pali grammar.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- will be familiar with the individual style of the two Pali literary texts.
- will be able to understand and explain the prescribed text.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

महावंसो (तृतीयचतुर्थपरिच्छेदौ) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

उक्तग्रन्थस्य विषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्ग: (Unit III)

मिलिंदपञ्हो (बाहिरकथा) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्ग: (Unit IV)

उक्तग्रन्थस्य विषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्ग: (Unit V)

पालिव्याकरणम्-शब्दधातुरूपादिसम्बन्धिनियमाः

संस्तुतग्रन्था:

1. मिलिंदपञ्हो - हिन्दी अनुवादसहित बौद्धभारती – सुधी प्रकाशन, वाराणसी
2. महावंसो - द्वारिका दास शास्त्री
3. कच्चायन व्याकरण – लक्ष्मीनारायन तिवारी
4. पालिमहाव्याकरण – भिक्षु धर्मरक्षित

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

प्राकृतकाव्यम्

(Prakritkavyam)

Code: **SANDEL-301A**

Objective

The general objective of this course is to explore the students to the Gathasaptashati, Gaudbaho and Setubandh three literary text of Prakrit language.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- will find themselves well acquainted with the highest forms of poetry writings with its poetic beauty.
- will be explored to the art of writing of Arya chhand in poetry.
- will be able to know the Prakrit Kavya tradition.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

गाहासत्तसई (गाथासप्तशती) 1–50 गाथा: व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

गाहासत्तसई 51–100 गाथा: व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्ग: (Unit III)

गउडवहोचयनिका (1–95 गाथा:) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्ग: (Unit IV)

सेतुबन्धं (प्रथमाश्वास:) 1–32 गाथा: व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

ग्रन्थत्रयस्योपरि समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. गाथासप्तशती - हाल, हिन्दी अनुवादक – डॉ. जगन्नाथ पाठक
2. गाथासप्तशती - हाल, हिन्दी टीकाकार – श्री नर्मदेश्वर चतुर्वेदी
3. गउडवहोचयनिका – डॉ. सत्यव्रतसिंह
4. सेतुबन्धम् – प्रवरसेन (रामदासभूपति टीका), सम्पादक– पं. शिवदत्त
5. सेतुबन्धम् – प्रवरसेन (रामदासभूपति टीका), सम्पादक– डॉ. रघुवंश
6. सेतुबन्ध एक सामान्य अध्ययन– डॉ. राजाराम जैन
7. गउडवहो – वाक्पतिराज – सम्पादक – प्रो. नरहरि गोविंद
8. सेतुबन्ध महाकाव्य का आलोचनात्मक अध्ययन – डॉ. रामजी राय

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

जैनागमसाहित्यम्

(Jainagamsahityam)

Code: **SANDEL-301B**

Objective

The objective of this course is to introduce the students to the fundamental concepts of theories of Jainagamas. The course intends to give the learners a very good grounding in Jainagam literature.

Outcome

- will able to know behavior of ascetic life describing Acharanga sutra.
- will form a clear understanding of some essential concepts of Jain agamas.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (**Unit** I)

आचाराङ्गसूत्रम् (प्रथमोद्देश्यकः) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (**Unit** II)

आचाराङ्गसूत्रम् (द्वितीयोद्देश्यकः) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (**Unit** III)

आचाराङ्गसूत्रोपरि समीक्षात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (**Unit** IV)

समणसुत्तम् 1–50 गाथाः व्याख्यात्मकं समीक्षात्मकं चाऽध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (**Unit** V)

प्राकृतव्याकरणस्य सामान्यमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. आचाराङ्गसूत्रम् – सागरानन्दसूरि सम्पादक, टीकाकार – मुनि जम्बू विजय जी
2. आचाराङ्गसूत्र एक अध्ययन - डॉ. परमेष्ठी दास जैन
3. प्राकृतप्रकाशः – वररुचि – हिंदीटीकाकार – मथुराप्रसाद, सम्पादक – जगन्नाथ शास्त्री होशिंग
4. प्राकृतप्रवेशिका – डॉ. कोमलचन्द्र जैन
5. प्राकृतव्याकरणम् – हेमचन्द्र, सम्पादक– डॉ. के. वी. आप्टे
6. समणसुत्तम् – जिनेन्द्र वर्णी

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

प्राकृतव्याकरणम्

(Prakritvyakaranam)

Code: **SANDEL-302A**

Objective

The objective of this course is enhancing and advancing the knowledge of Prakrit grammar through the reading of the texts Prakrit prakash and Siddhhem-shabdanushasan. Familiarising the learners with the origin and development of word of prakrit language.

Outcome

- will learn the structural pattern and formation of Prakrit words.

- will have the knowledge of primary Prakrit suffixes.
- will have a thorough idea of the Prakrit prakash of Vararuchi and Siddhahaim-shabdanushasan of Hemchandra Suri.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

प्राकृतव्याकरणम् (सिद्धहेमशब्दानुशासनम्) – अष्टमोऽध्याय: – चतुर्थपाद: 260–328 सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

प्राकृतप्रकाश: – प्रथम–परिच्छेद:, सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्ग: (Unit III)

प्राकृतप्रकाश: – द्वितीय–परिच्छेद:, सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्ग: (Unit IV)

प्राकृतप्रकाश: – द्वादश: परिच्छेद:, सूत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्ग: (Unit V)

उपर्युक्तग्रन्थद्वयस्याऽधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्था:

1. प्राकृतप्रकाश: – वररुचि:
2. सिद्धहेमशब्दानुशासनम् – हेमचन्द्र:
3. प्राकृत प्रवेशिका – डॉ. कोमलचन्द्र जैन
4. प्राकृत दीपिका – डॉ. सुदर्शन लाल जैन
5. प्राकृत शब्दप्रदीपिका – नरसिंह शास्त्री

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE
अपठितांशोऽनुवादश्च
(Apathithanshonuvadascha)
Code: **SANDEL-302B**

Objective

The course intends to train the students in the art of Prakrit and Pali essay writing and translation from other language to Pali and Prakrit. The COURSE will be taught with an aim to inculcate in the students the skill of Prakrit Language which, in turn, will enhance their ability of writing good essay and translation in Pali and Prakrit.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the techniques of translation into Pali and Prakrit.
- Know the application of case, compound, verb, adverb and other components in Pali and Prakrit sentence.
- Will know how to express their idea or thoughts in Pali and Prakrit language.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

प्राकृतेन, पालिभाषया संस्कृतेन वा निबन्ध: पालिप्राकृतविषयमधिकृत्य

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

प्राकृतेन, पालिभाषया वा स्वशास्त्रविषयको लघुनिबन्ध:

तृतीयो वर्ग: (Unit III)

अपठितप्राकृतांशा: पालिप्राकृतविषयकाः

चतुर्थो वर्ग: (Unit IV)

प्राकृतेन, पालिभाषया संस्कृतेन वाऽनुवाद:

पञ्चमो वर्ग: (Unit V)

पालिप्राकृताऽध्ययनस्योपयोगित्वम्

संस्तुत-ग्रन्था:

1. पञ्जमधु – डॉ. कोमलचन्द्र जैन
2. पालिनिबन्धावली - डॉ. हरिशङ्कर शुक्ला
3. पालिसाहित्य का इतिहास – डॉ. भरत सिंह उपाध्याय
4. प्राकृत भाषा और साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास – डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री
5. वज्जालग्गं– जयवल्लभ, हिन्दी अनुवादक – पं. विश्वनाथ पाठक
6. समराइच्चकहा – हरिभद्रसूरि, सम्पादक – डॉ. हर्मन याकोबी

INTER-DEPARTMENTAL COURSE

पालिभाषाकौशलम्

(Palibhashakaushalam)

Code: **SANDIER-301**

Objective

The objective of this course is to introduce the students to some important aspects of origin and development of Pali language. The COURSE will familiarize the learners with Pali phonology morphology and syntax. The COURSE also intends to train the students in the art of writing in Pali and translation from Pali to Sanskrit and Sanskrit to Pali.

Outcome

- Will learn the techniques of translation in Pali and from Pali.
- will understand the important causes and directions of phonetic changes with reference to Pali.
- will know the rules of case compound and primary secondary suffixes of Pali and their uses in actual language situations.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पालिभाषाया उद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पालि वर्णमाला, शब्द-रचना, वाक्यसंरचना च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पालि व्याकरणस्य सामान्यसिद्धान्ताः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

खुद्दकपाठः – व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

खुद्दकपाठस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. पालि महाव्याकरण - भिक्षु धर्मरक्षित
2. पालि प्रवेशिका – डॉ. कोमलचन्द्र जैन
3. पालि व्याकरण - भिक्षु धर्मरक्षित
4. पालि साहित्य का इतिहास - भिक्षु धर्मरक्षित
5. पालि साहित्य का इतिहास – भरत सिंह उपाध्याय
6. खुद्दकपाठः – नीलिमा माणिकराव चव्हान

एम्. ए.(संस्कृतम्)

चतुर्थषण्मासत्रम् (FOURTH SEMESTER)

Group – A

(वेदवर्गः)

CORE COURSE

ऋग्वेद ऋग्वेदभाष्यभूमिका च

(Rigveda rigvedabhashyabhumika cha)

Code: **SANACC-401**

Objective

The purpose of the Course is to give students a broad introduction of vedic literature from beginning of Rig Veda's hymns with some Samvad suktas. It also introduces the Western vedic commentators like Wilson, Peterson and Smith who gave the true meaning of Vedas.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will form a basic understanding of some fundamental concepts of vedic philosophy.
- will be able to explain philosophical meaning of the vedic hymns according to some famous commentaries of ancient Indian bhasykaras.
- will be able to understand vedas as our valuable ancient heritage.
- Will be able to know the contribution of Western commentator of Vedas.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ऋग्वेदसंहिता(1.6-10. सूक्तानि) सायणभाष्यानुसारि व्याख्यात्मकमनुशीलनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

संवादसूक्तानि- विश्वामित्रनदीसंवादसूक्तम् (ऋ.वे. 3.33) ,यम-यमी-संवाद(ऋ.वे.1..1.), सरमा-पणि-संवादसूक्तम् (ऋ.वे. -1..13.), पुरुरवा-उर्वशी संवादसूक्तम् (ऋ.वे. 1..85) मंत्राणां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ऋग्वेदभाष्यभूमिका - सायणः - वेदानामपौरुषेयसिद्धितो ग्रन्थान्तं यावत्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit -IV)

अधीतांशानां समीक्षात्मकमनुशीलनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

पाश्चात्यवेदवेदभाष्यकाराणां परिचयः

संस्तुतग्रन्थाः

8. ऋक्सूक्तसङ्ग्रहः - डॉ. कृष्णकुमार तथा हरिदत्त शास्त्री
9. ऋग्वेदसंहिता - उमाशङ्करशर्मा ऋषि
10. ऋग्वेदः - दामोदरपाद सातवलेकर
11. ऋग्वेदभाष्यभूमिका - सायण ,व्याख्याकार- राम अवध पाण्डेय
12. ऋग्वेदभाष्यभूमिका – श्री जगन्नाथपाठक
13. वैदिकवाङ्मय का वृहद् इतिहास - पं. भगवद्दत्त एवं सत्यश्रवा
14. संस्कृतवाङ्मय का वृहद् इतिहास - वेदखण्ड - प्रो. वी. वी. चौबे
15. वेदामृतमञ्जूषिका – डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र
16. Vedic Collection – Prof. V. V. Chobey

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURESE

शिक्षा कल्पशास्त्रञ्च

(Shiksha Kalpashastramcha)

CODE: **SANAEL-401A**

Objective

The course has two fold objectives of exposing the students to the knowledge of proper pronunciation of Syllables of vedic mantras and ancient Indian science of rituals (Samskaras). By reading of Yajyavalkyashiksha and Paraskargrihyasutram.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the correct pronunciation of Syllables for recitation of vedic mantras with their rules.
- Will be able to learn about the Kalpa Vedang in detail though different Samskaras depicted in Paraskara Grihyasutra.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

याज्ञवल्क्यशिक्षा (163-180 श्लोकाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

याज्ञवल्क्यशिक्षा (181-199 श्लोकाः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पारस्करगृह्यसूत्रम् 2.1-4 कण्डिका, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पारस्करगृह्यसूत्रम् 2.5-8 कण्डिका, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

उपर्युक्तयोर्द्वयोर्ग्रन्थयोरधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

9. याज्ञवल्क्यशिक्षा - विद्याधर पाण्डेय
10. याज्ञवल्क्यशिक्षा - डॉ. नरेश झा
11. शिक्षासङ्ग्रहः - रामप्रसाद त्रिपाठी
12. पारस्करगृह्यसूत्रम् - पञ्चभाष्योपेतम्
13. पारस्करगृह्यसूत्रम् - प्रो. ओम् प्रकाश पाण्डेय
14. हिन्दु संस्कार - डॉ. राजबली पाण्डेय
15. धर्मशास्त्र का इतिहास – प्रथमभाग - पी.वी. काणे,अनु. अर्जुन चौबे काश्यप
16. ज्योतिर्विज्ञान सन्दर्भ समालोचनिका – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
17. कर्मकौमुदी - प्रो.बृजेशकुमारशुक्लः
18. आपस्तम्बीय कर्म-मीमांसा – डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURESE

संस्कार-पद्धतिः

(Sanskar-paddhatih)

CODE: **SANAEL-401B**

Objective

The course is intended to be an exposition of the rituals in reference of Veda. It introduces functional implementation (Viniyoga) of mantras in daily life.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- Will know the dos and don'ts according to veda.
- Will know the Vedic karmakanda by direct method.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

संस्कारः – अभिप्रायः स्वरूपं महत्त्वञ्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

प्राग्जन्मसंस्कारविधयः -गर्भाधानम्, सीमन्तोन्नयनम्, पुंसवनसंस्काराणां प्रयोगविधिः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

शैशवसंस्काराः -जाततकर्म-नामकरण-अन्नप्राशन-चौलकर्मादि- संस्कारविधयः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

शैक्षणिकसंस्काराः- उपनयनम्, वेदारम्भः, केशान्तः,गोदानम्,समावर्तनसंस्कारप्रयोगाः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

गृहस्थप्रवेशसंस्कारोपक्रमाः, अन्यगृह्यकर्माणि च

संस्तुतग्रन्थाः

8. कर्मकौमुदी - प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः
9. कर्मठगुरु - मुकुन्दवल्लभमिश्रः
10. पौरोहित्यकर्म - प्रशिक्षक - उ.प्र.संस्कृत संस्थान,लखनऊ
11. आपस्तम्बीय कर्ममीमांसा - डॉ.प्रयाग नारायण मिश्र
12. हिन्दू संस्कार - डॉ. राजबली पाण्डेय
13. संस्कारप्रकाशः - डॉ. भवानीशंकर त्रिवेदी
14. धर्मशास्त्र का इतिहास – प्रथमभाग - पी.वी.काणे, अनु. अर्जुन चौबे काश्यप
15. आपस्तम्बीयमध्यात्मपटलम् – डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURESE

निरुक्तं प्रातिशाख्यञ्च

(Niruktam Pratishakhyamcha)

CODE: SANAEL-402A

Objective

The purpose of this course is to covey students a brief knowledge of vedanga Nirukta. Study of some portions of Nirukta helps to understand vedic etymological science while Pratishakhya explains uniqueness of vedic language with specific grammer.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to appreciate the role of Nirukta for understanding the essence of Vedic verses through application of Nirukti or etymology.
- Will be able to understand vedic mantras in their true form with the knowledge of Svara and Grammar.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

निरुक्तम्- द्वितीयोऽध्यायः – मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

निरुक्तम्- सप्तमोऽध्यायः – मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

निरुक्तस्य समीक्षात्मकमध्ययनं निर्वचनञ्च

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

ऋग्वेद-प्रातिशाख्यम् – चतुर्थपटलम्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

ऋग्वेद-प्रातिशाख्यम्- द्वादशं षोडशञ्च पटलम्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

10. निरुक्तम् (दुर्गाचार्यभाष्यसहितम्)
11. निरुक्तम् - डॉ. उमाशङ्करशर्मा ऋषिः
12. निरुक्तम् - डॉ. कपिलदेव द्विवेदी
13. निघण्टु एवं निरुक्त - लक्ष्मणस्वरुप
14. निरुक्तमीमांसा - शिवनारायणशास्त्री
15. वैदिक व्याकरण - डॉ. रामगोपाल
16. वैदिक व्याकरण - डॉ. उमेशचन्द्र पाण्डेय
17. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम् - प्रो. वीरेन्द्रकुमार वर्मा
18. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम् - प्रो. वी. वी. चौबे

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURESE

मीमांसाशास्त्रम्

(Mimamsashastram)

CODE: **SANAEL-402B**

Objective

The course is intended to be an exposition of the Indian traditions of the Vedic interpretation. It introduces thoughts and functional application of mantras in Yaga. This course is to provide knowledge of the Vedic intellectual and cultural thoughts to the learners. Another objective is to signify the role of Mimansa shastra in criticism of Vedic mantras and Yajnas.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know about Vedic concept of Yaga.
- will be able to know comprehensive vision of Vedic Rishis through Brahmana.
- will be familiar with many important Mimansa terminologies useful to Vedic Ishti and Yajna.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ऐतरेयब्राह्मणम्- प्रथमपञ्चिकायाश्चतुर्थपञ्चमाऽध्यायौ, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

ऐतरेयब्राह्मणस्य पठितांशस्य समीक्षात्मकमनुशीलनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अर्थसङ्ग्रहः -प्रयोगविधितः परिसंख्यायाः दोषत्रयपर्यन्तम्, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अर्थसङ्ग्रहः – नामधेयविभागतो ग्रन्थान्तपर्यन्तं, मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

अर्थसङ्ग्रहस्य विहितभागोपनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

10. अर्थसङ्ग्रहः - ए.बी. गजेन्द्रगडकर
11. अर्थसङ्ग्रहः - दयाशङ्करशास्त्री
12. अर्थसङ्ग्रहः - कामेश्वरनाथ मिश्रः
13. ऐतरेयब्राह्मणम् - सायणभाष्यसहितम् - सुधाकरमालवीयः
14. ऐतरेयब्राह्मणम् – सुखप्रदावृत्तिसहितम् - षड्गुरुशिष्यः
15. ऐतरेय ब्राह्मण एक अध्ययन - नाथूलालपाठक
16. ऐतरेयलोचनम् – प्रो. मङ्गलदेव शास्त्री
17. आपस्तम्बीय श्रौतयाग मीमांसा - डॉ. प्रयाग नारायण मिश्रः
18. धर्मशास्त्र का इतिहास - पी. वी. काणे, अनु. अर्जुन चौबे काश्यप

INTRA-DEPARTMENTAL COURESE

श्रौतयागपरिचयः

(Shrautayagaparichayah)

CODE: **SANAIRA-401**

Objective

The course is intended to be an exposition of the Indian traditions of the Shrautayaga in reference of Darshpaurnamaseshti. It introduces functional application (Viniyoga) of mantras in Yaga. Another objective is to signify the role of Shrauta sutra and Brahman Texts in Vedic Literature.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know about the tradition of Darshapaurnamasa Yaga.
- will be able to understand the importance of Vedic ritual and culture.
- will gain the knowledge to perform Yajna according to Shukla Yajurveda.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

श्रौतयागः - स्वरुपं महत्त्वञ्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

श्रौतयागानां भेद-प्रभेदाः

तृतीयो वर्गः (Unit IV)

पाकयज्ञानां सामान्यपरिचयः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

हविर्यज्ञानां सामान्यपरिचयः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

सोमयागानां सामान्यपरिचयः

संस्तुतग्रन्थाः

1. देवयाज्ञिकपद्धति - देवयाज्ञिक, चौखम्भा संस्कृत सीरीज, वाराणसी
2. श्रौतपदार्थनिर्वचन – नागेश्वर शास्त्री
3. श्रौतयागमीमांसा – युधिष्ठिर मीमांसक
4. आपस्तम्बीय श्रौतयाग मीमांसा - डॉ. प्रयाग नारायण मिश्र
5. कात्यायनयज्ञपद्धतिविमर्श – डॉ. मनोहर लाल द्विवेदी
6. यज्ञतत्त्वप्रकाश - पं. ए. चिन्नस्वामी शास्त्री
7. धर्मशास्त्र का इतिहास - पी.वी.काणे, अनु. अर्जुन चौबे काश्यप
8. यज्ञपार्श्वम् - सी.जी.काशीकर
9. यज्ञसरस्वती - मधुसूदन ओझा
10. ए क्रिटिकल स्टडी आफ कात्यायन श्रौतसूत्र - डॉ. के.पी.सिंह
11. श्रौतकोश - भाग-1 - आर.एन्. दाण्डेकर

चतुर्थषण्माससत्रम् (FOURTH SEMESTER)

Group – B

(साहित्यवर्गः)

CORE COURSE

काव्याशास्त्रमीमांसा

(Kavyashastramimansa)

Code: **SANBCC-401**

Objective

The course intends to familiarize the learners with the theory of rasa or aesthetic relish. Dhvanyaloka, Vyaktiviveka and Alamkara-Sarvasva are the most valuable works amongst the Sanskrit poetics tradition. It talks about the idea of dhvani, Alankara or suggestion to be the most important gist in the expression of poetry.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will have acquired an in-depth knowledge of the theories of Rasa and Dhvani.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the terms therein.
- will be successful in applying this knowledge for critical analysis in the light of suggestive meanings in drama and poetry.
- will be able to appreciate and enjoy the expressions of poetry.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

ध्वन्यालोकः (लोचनसहितः) प्रथमोद्योतः (द्वादशकारिकातः एकोनविंशतिकारिकापर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

व्यक्तिविवेकः – प्रथमविमर्शः (एकविंशतिकारिकागद्यतः प्रथमविमर्शान्तं यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

अलङ्कारसर्वस्वम् – (16-23 सूत्रपर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अलङ्कारसर्वस्वम् – (24-32 सूत्रपर्यन्तम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

ग्रन्थत्रयोपनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः- डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
2. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः (प्रथमविमर्शः) – डॉ. विभारानी दुबे
3. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः (प्रथमविमर्शः) – डॉ. ब्रह्मानन्द त्रिपाठी
4. व्यक्तिविवेकः – महिमभट्टः (प्रथमविमर्शः) – डॉ. देवर्षि सनाढ्यः
5. ध्वन्यालोकः (लोचनयुक्तः) – आनन्दवर्धनः – डॉ. जगन्नाथपाठकः
6. ध्वन्यालोकः (प्रथमोद्योतः)- डॉ. रामसागर त्रिपाठी
7. आनन्दवर्धन- डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
8. अलङ्कारसर्वस्वम् –रुय्यक-(सञ्जीवनी टीका)-डॉ. रामचन्द्र द्विवेदी
9. अलङ्कारसर्वस्वम् –रुय्यक – डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
10. हिस्ट्री आफ संस्कृत पोयटिक्स- एस. के. डे.
11. हिस्ट्री आफ संस्कृत पोयटिक्स- पी. वी. काणे
12. भारतीय साहित्यशास्त्र – पं. बलदेव उपाध्याय
13. अलङ्कारमीमांसा – डॉ. रामचन्द्र द्विवेदी

14. महिमभट्ट – डॉ. व्रजमाहन चतुर्वेदी
15. संस्कृत काव्यशास्त्र को महिमभट्ट के देयांश का मूल्याङ्कन– डॉ. श्रीमती ज्ञानदेवी श्रीवास्तव
16. श्रीबालकृष्णभट्ट- प्रणीत अलङ्कारसार-समीक्षण-प्रो. बृजेशकुमारशुक्लः

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

रसगङ्गाधरः

(Rasagangadharah)

Code: **SANBEL-401A**

Objective:

The course intends to familiarize the learners with the theory of rasa or aesthetic relish in Rasagangadhar. Rasagangadhar of Pandit-raj Jagannath is the most valuable work amongst the Sanskrit poetics tradition. It talks about the new idea about Kavya and Rasa suggestion to be the most important gist in the expression of poetry.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will have acquired an in-depth knowledge of the theories of Kavya.
- will be able to understand and explain the prescribed text and the terms therein.
- will be successful in applying this knowledge for critical analysis in the light of suggestive meanings in poetry.
- will be able to appreciate and enjoy the expressions of poetry.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम्)- ध्वनिसामान्यभेदपर्यन्तं मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम्)- रसस्वरूपतः शान्तरसपर्यन्तं मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम्)- भावध्वनिविमर्शः मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

सम्बद्धग्रन्थस्य काव्यस्वरूपादिविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

सम्बद्धग्रन्थस्य रस-ध्वनिसिद्धान्तानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम्)-पण्डितराजजगन्नाथ- पण्डित बदरीनाथ झा
2. रसस्वरूप-निरूपणम्- डॉ. मदनमोहन अग्रवाल
3. भारतीय साहित्य की रूपरेखा- डॉ. भोलाशङ्कर व्यास
4. भारतीय साहित्यशास्त्र और काव्यालङ्कार- डॉ. भोलाशङ्कर व्यास
5. काव्यशास्त्र और काव्य- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

आधुनिकसंस्कृतसाहित्येतिहासः

(Adhunikasanskritsahityetihasah)

Code: **SANBEL-401B**

Objective

The course seeks to introduce contemporary theories on Sanskrit poetics, dealing with traditional and modern questions. It seeks to show how Sanskrit poetics is a living tradition.

Outcomes

After completion of this course the students:

- Will acquire the knowledge of leading samples of modern Sanskrit prose and poetry.
- Will have an understanding of the new approach in the realm of Sanskrit Poetics;
- will be able to compare modern and ancient thoughts of poetics.
- will gain the ability to explaining and critically analyzing the prescribed texts.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

आधुनिकसंस्कृतसाहित्यविकासक्रमः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

आधुनिकसंस्कृतनाट्यसाहित्यम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

आधुनिकसंस्कृतपद्यकाव्यसाहित्यम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

आधुनिकसंस्कृतगद्यकाव्यसाहित्यम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

आधुनिकसंस्कृतकाव्यशास्त्रपरम्परा

संस्तुतग्रन्थाः

1. विंशति शताब्दी संस्कृत काव्यामृत- प्रो. अभिराजराजेन्द्र मिश्र
2. संस्कृत साहित्य का अभिनव इतिहास- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
3. संस्कृत साहित्य- बीसवीं शताब्दी- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
4. संस्कृत साहित्यसौरभ- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
5. नया साहित्य नया साहित्यशास्त्र- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
6. संस्कृत कविता की लोकधर्मी परम्परा- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
7. आधुनिकसंस्कृतसाहित्यसन्दर्भसूची- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी, रमाकान्त पाण्डेय
8. काव्यशास्त्र और काव्य- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
9. आधुनिकसंस्कृतसाहित्येतिहासः- देवर्षि कलानाथ शास्त्री
10. आधुनिक संस्कृत महिला नाटककार-डॉ. मीरा द्विवेदी
11. आधुनिकसंस्कृतकाव्यपरम्परा- केशवराव मुसलगाँवकर
12. आधुनिकसंस्कृतकाव्यशास्त्रसमीक्षा- प्रो. रमाकान्त पाण्डेय
13. संस्कृतकाव्यशास्त्र का आलोचनात्मक इतिहास- डॉ. रेवाप्रसाद द्विवेदी
14. सुरगवीसमालोचनिका- प्रो. बृजेशकुमार शुक्ल
15. वाङ्मय शेमुषी – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
16. साहित्यानुसन्धानावबोधप्रविधिः- प्रो. रहसविहारी द्विवेदी
17. अर्वाचीनसंस्कृतमहाकाव्यानुशीलनम्- प्रो. रहसविहारी द्विवेदी

18. संस्कृतमहाकाव्यों का समालोचनात्मक अध्ययन- प्रो. रहसविहारी द्विवेदी
19. साहित्यविमर्श- प्रो. रहसविहारी द्विवेदी
20. अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्य- राजमंगल यादव
21. आधुनिक संस्कृत नाटक- राम जी उपाध्याय

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

आधुनिकसंस्कृतकाव्यं काव्यशास्त्रञ्च

(Adhuniksanskritkavyam Kavyashastrancha)

Code: **SANBEL-402A**

Objective

The course aims at showcasing the continuity of Sanskrit poetry in its traditional genres of prose and poetry. It also highlights historical, nationalistic and religious trends of modern Sanskrit poetry after independence. The course seeks to introduce contemporary theories on Sanskrit poetics, dealing with traditional and modern questions. It seeks to show how Sanskrit poetics is a living tradition.

Outcomes

After completion of this course the students:

- Will acquire the knowledge of leading samples of modern Sanskrit prose and poetry.
- Will become aware of Indian value-system and cultural heritage which is useful to social harmony;
- Will become aware of the ideas of Indian personalities like Sita, Rani Padmini and Sivaji to develop a sense of nationalism.
- will gain the ability to explaining and critically analyzing the prescribed texts.
- Will have an understanding of the new approach in the realm of Sanskrit Poetics;
- Will acquire knowledge of the different dimensions of poetry i.e. effects (Prayojana), cause (Hetu), definition (Lakshana) and forms (Kavya-bheda), blemishes (Kavyadosha), poetics -Excellences (Kavya-guna) etc. through the reading of the texts of Abhinava-Kavyalankarakar-sutravritti of Radha Vallabha Tripathi.
- Will become aware of new concept of Alamkara as soul of Poetry.
- will be able to compare modern and ancient thoughts of poetics.
- will gain the ability to explaining and critically analyzing the prescribed texts.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पद्मिनी-प्रथमप्रकाशः (प्रथमविकासः) मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमनुशीलनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

शिवराजविजयम् (प्रथमो निश्श्वासः) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

जानकीजीवनम् (प्रथमसर्गः)- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

अभिनवकाव्यालङ्कारसूत्रम्- प्रथमाधिकरणम्- व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

सम्बद्धाधुनिककाव्यकाव्यशास्त्रविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. अभिनवकाव्यालङ्कारसूत्रम्- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
2. पद्मिनी – पं. मोहनलालशर्मापाण्डेयः
3. जानकीजीवनम्- प्रो. अभिराजराजेन्द्रमिश्रः
4. शिवराजविजयम्- केदारनाथमिश्रः
5. विंशति शताब्दी संस्कृतकाव्यमृत- प्रो. अभिराज राजेन्द्र मिश्र
6. संस्कृत साहित्य का अभिनव इतिहास- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
7. काव्यशास्त्र और काव्य- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी
8. वाङ्मय शेमुषी – प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल

   सुरगवी समालोचनिका- प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल

ELECTIVE COURSE

मातृकासम्पादनकौशलम्

(Matrikasampadanakaushalam)

Code: **SANBEL-402B**

Objectives

To promote research and interest in Indian knowledge system with particular emphasis on manuscripts. the objective is not only to know about the existing information and practices about the manuscripts but also to bring to light relatively unknown knowledge. This COURSE tires to develop and incorporate these insights into its activities.

Outcome

After completion of the COURSE the Students

- will be able to know the techniques how to preserve the Manuscripts.
- will be able to read the ancient scripts.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पाण्डुलिपिविज्ञानं मातृकास्वरूपञ्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पाण्डुलिपिः – भेद-प्रभेदाः, संरक्षणविधयश्च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

प्रमुखलिपीनां सामान्यपरिचयः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

मातृकासम्पादने पाठभेदलेखनप्रविधयः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

मातृकासम्पादने प्रयोज्या विविधसङ्केताश्चिह्नाङ्कनञ्च

संस्तुतग्रन्थाः

1. पाण्डुलिपिविज्ञान- डॉ. सत्येन्द्र
2. पाठालोचन- डॉ. एस् एम् कन्त्रे
3. प्राचीन लिपिमाला- गौरीशङ्कर हरिश्चन्द्र ओझा
4. कैटलागस कैटलोगोरम- थ्योडर एफ्रेच
5. आधुनिक संस्कृत साहित्य सन्दर्भसूची- प्रो. राधावल्लभ त्रिपाठी, डॉ. रमाकान्त पाण्डेय

INTRA-DEPARTMENTAL COURSE

नाट्यशास्त्रमीमांसा

(Natyashastramimansa)

Code: **SANBIRA-401**

Objective

The purpose of this course is to introduce the learners various components like plot, actor and Rasa of dramaturgical criticism. The second part of this course is Comparative study between two dramas Mudrarakshas and Mrichhakatikam which intends to familiarize the students with the important theoretical contributions of the famous Poets.

Outcomes

Upon Successful completion of this course students:

- will gain the ability to explaining and critically analyzing of the prescribed texts in the light of commentator Dhanika.
- will be able to know the depth knowledge about of various terminology i.e. plot, actor and rasa, etc. for criticism a dramatic composition.
- will be able to understand the comparative study between two dramas Mudrarakshas and Mrichhakatikam

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

दशरूपकम्,सावलोकम्-(तृतीयप्रकाशः)-मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

दशरूपकम्,सावलोकम्-(चतुर्थप्रकाशः)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

मृच्छकटिकस्य नाट्यशास्त्रीयमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

मुद्राराक्षसनाटकस्य नाट्यशास्त्रीयमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

संस्कृतनाट्यपरम्पराया ऐतिहासिकमनुशीलनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. दशरूपकम् (अवलोकसहितम्)- धनञ्जयः – आचार्यश्रीनिवासशास्त्री
2. दशरूपकम्- (अवलोकटीकायुतम्)- – धनञ्जयः- डॉ. भोलाशङ्करव्यासः
3. संस्कृतनाट्यसौरभ – जी. के. भट्ट
4. नाट्यशास्त्र (हिन्दी अनुवाद-सहित)- डॉ. बाबूलाल शुक्ल
5. हिन्दीनाट्यशास्त्र- डॉ. (श्रीमती) सुधा रस्तोगी
6. संस्कृतनाटक (कीथ) हिन्दी अनुवाद- डॉ. उदयभान सिंह
7. संस्कृत ड्रामाटिस्ट- के. पी. कुलकर्णी
8. दशरूपकम्- (अवलोकटीकायुतम्)- – धनञ्जयः- डॉ. भोलाशङ्करव्यासः
9. मुद्राराक्षसः-विशाखदत्तः- पं. परमेश्वरदीनपाण्डेयः
10. मुद्राराक्षसः(संस्कृतहिन्दीव्याख्यासहितः)-डॉ. सत्यव्रत सिंह
11. विशाखदत्त- डॉ. मातृदत्त त्रिवेदी
12. मृच्छकटिकम्-शूद्रकः-डॉ. जगदीशचन्द्रमिश्रः
13. महाकवि शूद्रक- डॉ. रमाशङ्कर तिवारी
14. Mrcchakatikam of Sudraka- R. D. Karnadhar
15. Mudrarakshas of Visakhadutta- R. D. Karnadhar

9.

चतुर्थषण्मासत्रम् (FOURTH SEMESTER)

Group – C

(दर्शनवर्गः)

CORE COURSE

बौद्धन्यायविमर्शः

(Bauddha-Nyayavimarsha)

Code: **SANCCC-401**

Objectives

The objective of this COURSE is to bring the deep knowledge of Nyaya Philosophy by reading and understanding of Nyayasiddhantamuktawali and Nyayabindu by reading of these philosophical books the important object of this COURSE is to develop the capacity of analysing the facts in specific light of Nyaya principles.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to understand the Nyaya tradition with Baudha Nyaya.
- Will be able to analyse and explain the principles and theories of Nyaya Philosophy.
- Will be able to explore the important factors of Baudh Nyaya tradition in specific reference to Nyayabindu.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

सिद्धान्तमुक्तावली (प्रत्यक्षखण्डः- पञ्चत्रिंशत्कारिकातः खण्डसमाप्तिं यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

अधीतसिद्धान्तमुक्तावलीविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

न्यायबिन्दुः (प्रत्यक्षखण्डः- द्वादशसूत्रात्समाप्तिं यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पठितन्यायबिन्दुनिबद्धविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

बौद्धन्यायदर्शनविमर्शः

संस्तुतग्रन्थाः

1. न्यायपरिचय- फणिभूषणतर्कवागीश-किशोरनाथ झा
2. न्यायसिद्धान्तमुक्तावली- व्याख्याकार- धर्मेन्द्रनाथ शास्त्री
3. न्यायसिद्धान्तमुक्तावली- विश्वनाथतर्कपञ्चानन टीकाकार- श्रीगजाननशास्त्री मुसलगाँवकर
4. न्यायसिद्धान्तमुक्तावली- विश्वनाथतर्कपञ्चानन-पं. ज्वाला प्रसाद गौड
5. न्यायबिन्दुः- व्याख्याकारः - श्रीनिवास शास्त्री
6. उद्योतकर का न्यायवार्तिक- एक अध्ययन- डॉ. दयानन्द शास्त्री
7. न्यायदर्शनम्- गौतम, हिन्दीटीकाकार- ठाकुर उदय नारायण सिंह
8. Nyaya Theory of Knowledge- S. C. Chatterjee

CORE COURSE

मीमांसा वेदान्तश्च

(Mimamsa Vedantashcha)

Code: **SANCEL-401A**

Objectives

The objective of this COURSE is to bring in light the rich tradition of Poorvamimamsa and Uttarmimamsa in form of Vedanta Philosophy. By reading the text Arthasangrah, Bramhasutra-shankarbhashhyam and Vedantasaar, a perfect theory of Poorvottarmimamsa will have to be gained by this COURSE.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to make the proper interpretation of the Memamsa and Vedanta aspects.
- Will be able to understand the logic of a different activities useful to Ygya and Indian rituals.
- Will be able to practice to ignore the sense enjoyment by realising the existence of soul and divine empowerment.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

अर्थसङ्ग्रहः (प्रयोगविधितः परिसंख्यादोषं यावत्) - मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

अर्थसङ्ग्रहः (नामधेयविभागतो ग्रन्थसमाप्तिं यावत्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

ब्रह्मसूत्र-शाङ्करभाष्यम् – (शास्त्रयोनित्वात्, तत्तु समन्वयात् चेति सूत्रद्वयस्य भाष्यम्)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वेदान्तपरिभाषा (उपमानपरिच्छेदाद् अनुपलब्धिपरिच्छेदं यावत्)

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

ग्रन्थत्रयोपनिबद्धविषयाणां पठितांशानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. वेदान्तपरिभाषा- पं. आनन्द झा (व्याख्याकार)
2. वेदान्तपरिभाषा - श्रीगजाननशास्त्री मुसलगाँवकर
3. अर्थसङ्ग्रहः- ए. बी. गजेन्द्र गडकर
4. अर्थसङ्ग्रहः- डॉ. वाचस्पति उपाध्याय
5. अर्थसङ्ग्रहः- डॉ. कामेश्वर नाथ मिश्र
6. अर्थसङ्ग्रहः- डॉ. दयाशङ्कर शास्त्री
7. ब्रह्मसूत्र- शाङ्करभाष्यम्- हिन्दी भाष्यकार- यतिवर भोले बाबा
8. ब्रह्मसूत्र- शाङ्करभाष्यम्- अनन्तकृष्णशास्त्री
9. The System of the Vedant- Dr. Paul Derssen

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

काश्मीरशैवदर्शनम्

(Kashmirashaivadarshanam)

Code: **SANCEL-401B**

Objectives

According to Shaiva Philosophy Shiv is the Supreme and sovereign of the Universe. Abhinavagupta has great contribution to Kashmir Shaivism. The objective of this COURSE is to bring the important knowledge in light of society with its fundamental concepts.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to gain the perfect knowledge of Shivadvaita Philosophy.
- Will be able to bring in light contribution Abhinavagupta as well as other scholar of Shaiva Philosophy.
- Will be able to analyze and explore the concepts of Shaiva Darshan.
- will be able to analyses and explore the unique tradition of Kashmirshaivadarshana.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

काश्मीरशैवदर्शनस्योद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

काश्मीरशैवदर्शनस्य प्रमुखा आचार्याः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

काश्मीरशैवदर्शनस्य प्रमुखा ग्रन्थाः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

काश्मीरशैवदर्शनस्य भेद- प्रभेदाः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

काश्मीरशैवदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः

संस्तुतग्रन्थाः

1. प्रत्यभिज्ञाहृदयम् – डॉ. जयदेवसिंहः
2. तान्त्रिक शिवाद्वयवाद में नियमनवाद तथा इच्छा-स्वातन्त्र्य- डॉ. मीरा रस्तोगी
3. तन्त्रालोकः – अभिनवगुप्त
4. काश्मीरशैवदर्शन का इतिहास - प्रो. के. सी. पाण्डेयः
5. काश्मीर की शैवसंस्कृति में कुल और क्रम मत- प्रो. नवजीवन रस्तोगी
6. तान्त्रिक साहित्य – पं. कविराज गोपीनाथ
7. भारतीयदर्शन का इतिहास (पाँच भाग) – एस् एन् दास गुप्ता
8. ईश्वरप्रत्यभिज्ञा विमर्शिनी (भास्करीसहिता) अभिनवगुप्त- प्रो. अय्यर तथा प्रो. कान्तिचन्द्र पाण्डेय
9. Abhinavagupta – A Historical and Philosophical Study- Prof. K. C. Pandey
10. Abhinava Perspectives on Abhinavagupta – Prof. N. J. Rastogi
11. An Outline of History of Shaiv Philosophy- K. C. Pandey, R. C. Dwivedi

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

वैष्णवदर्शनम्

(Vaishanavadarshanam)

Code: **SANEL-402A**

Objectives

The objective of this COURSE is to achieve real knowledge of God in the glorious form of Vishnu. By reading Shribhashyam of Ramanuja it is also the objective of this COURSE is to realise the supreme authority of Vishnu. By reading of Shrivachanbhushanam it may be also obtain the tradition and power of prayer. The Vishistaadvaita Philosophy is the specific school of Advaita Vedanta stablish by Vaishnav Acharya.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to know the unique existence of Vishnu in Advaita philosophy.
- Will be able to know the different principles and theories of Vishishtaadvaitdarshan.
- Will be able to analyses and stablish facts of Indian philosophy.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

श्रीभाष्यम् (1.1.1)- महासिद्धान्ततः प्रथमसूत्रव्याख्यानान्तपर्यन्तम्- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

श्रीवचनभूषणम् (31-45 सूत्राणि)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

श्रीवचनभूषणम् (46-63 सूत्राणि)- मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

श्रीभाष्यश्रीवचनभूषणयोः पठितांशानां समीक्षणम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

आलवाराणामाचार्याणां च चरितालोचनम्

(कुलशेखरविष्णुचित्तगोदाभक्ताङ्घ्रिरेणुमुनिवाहनपरकालवेदान्तदेशिकात्रेयरामानुजलोकाचार्यवरवरमुनयः)

संस्तुतग्रन्थाः

1. श्रीभाष्यम् – रामानुजाचार्यः, व्याख्याकार- ललित कृष्ण गोस्वामी
2. श्रीवचनभूषणम् – लोकाचार्यः (वरवरमुनिटीकायुतम्)- श्रीगदाधररामानुजः
3. भारत के बारह आलवार – पं. वेङ्कटाचारी
4. श्रीमद्भार्गवोपपुराणम् – अध्ययनमं सम्पादनमञ्च- प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
5. प्रपन्नामृतम्- अनन्ताचार्यः
6. प्राकरामानुजीयम्- डॉ. टी. विजय राघवाचार्यः
7. आत्रेयरामानुज- दर्शन- डॉ. दीपक कुमार

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

वैष्णवागम-मीमांसा

(Vaishanavagama-mimansa)

Code: **SANCEL-402B**

Objectives

The objective of this COURSE is to achieve real knowledge about Vaishnavagama. The Vaishnava Agamas are found into two main schools – Pancharatra and Vaikhanasas. While Vaikhanasa Agamas were transmitted from Vikhanasa Rishi to his disciples Brighu, Marichi, Atri and Kashyapa, the Pancharatra Agamas are classified into three: *Divya* (from Vishnu), *Munibhaashita* (from Muni, sages), and *Aaptamanujaprokta* (from sayings of trustworthy men).

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to know the unique existence of Vishnu in Advaita philosophy.
- Will be able to know the different principles and theories of Vaishnavagama.
- Will be able to analyse and stablish facts of Indian philosophy.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

वैष्णवागम- परम्पराया उद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

वैष्णवागमस्य भेद-प्रभेदाः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

आगम-प्रामाण्यम्, वैखानस-पाञ्चरात्रसाहित्यम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

वेदागम- सम्बन्ध- विमर्शः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

वैष्णवागमस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः

संस्तुतग्रन्थाः

1. श्रीमद्भार्गवोपपुराणम् – अध्ययनमं सम्पादनञ्च- प्रो. बृजेश कुमार शुक्ल
2. तन्त्रसाहित्य- पं. कविराज गोपीनाथ
3. आगमप्रामाण्यम् – यामुनाचार्य
4. तन्त्राधिकारनिर्णयः – सम्पादक प्रो. अशोक कुमार कालिया
5. भारतीय तन्त्रशास्त्र- व्रजवल्लभ द्विवेदी
6. पाञ्चरात्र परिशीलन- प्रो. अशोक कुमार कालिया
7. लक्ष्मीतन्त्र धर्म और दर्शन - प्रो. अशोक कुमार कालिया
8. पाञ्चरात्र रक्षा – वेदान्त देशिक
9. वैष्णव धर्म – परशुराम चतुर्वेदी
10. Introduction to Pancharatra and Ahirbdhnyasamhita – F. Otto. Schrader
11. A Describe Bibliography of the printed text of the Pancharatragam Vol. I – Daniel Smith

INTRA-DEPARTMENTAL COURSE

योगदर्शनम्

(Yogadarshanam)

Code: **SANCIRA-401**

Objectives

Yoga is the most important and contextual philosophy in present context. Acharya Patanjali has composed Yogasutram to produce and stablish fandamental of Yoga Philosophy. The object of this COURSE is to bring in light the principles and theory of Yoga by exploring the facts.

Outcomes

After completion of the COURSE the student

- Will be able to bring in practice the principles and elements of Yoga.
- Will be able to bring in light and let the society to know the practical and academic important of Meditations and Yogaasana.
- Will be able to compare the facts between concepts of Modern and Ancient Yoga.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

योगदर्शनस्योद्भवो विकासश्च

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

योगदर्शनस्य ग्रन्थाः आचार्याश्च

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पातञ्जलयोगसूत्रम् – सामान्यपरिचयः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

योगदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः योगासनञ्च

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

योगदर्शनस्य साम्प्रतिकी महत्ता प्रासङ्गिकता च

संस्तुतग्रन्थाः

1. भारतीयदर्शन का इतिहास (पाँच भाग) – एस् एन् दास गुप्ता
2. पातञ्जलयोगसूत्रम् – व्यासभाष्यसहितम्- प्रो. सुरेशचन्द्र श्रीवास्तव
3. पातञ्जलयोगप्रदीप- गीताप्रेस, गोरखपुर
4. भारतीयदर्शन – डॉ. राधाकृष्णन्
5. सर्वदर्शनसङ्ग्रहः – माधवाचार्यः, पं. उमाशङ्करशर्मा ऋषि
6. History of Indian Philosophy- Dr. Radhakrishnan
7. History of Indian Philosophy – S. N. Dasgupta

चतुर्थषण्मासस‍त्रम् (FOURTH SEMESTER)

Group – D
(पालिप्राकृतवर्गः)

CORE COURSE
पालिबुद्धवचनम्
(PaliBuddhavachanam)
Code: **SANDCC-401**

Objective

The objective of this course acquaints the students with the knowledge of Buddhist culture reflect in Pali literature. Special focus will be given on exploration of religious tradition spoken by Buddha in the reference of text Buddhavachan.

Outcome

- Will learn about the origin development and doctrines of the Buddhism.
- Will know the various aspects of Buddhist culture.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (**Unit I**)

सुत्तनिपात: (उरगवग्गं – 7-12 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्ग: (**Unit II**)

दीघनिकाय: (महापरिनिब्बानसुत्तं – 4 - 6 भाणवारानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्ग: (**Unit III**)

संयुत्तनिकाय: (कोसलसंयुत्तं – 13 -19 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्ग: (**Unit IV**)

संयुत्तनिकाय: (कोसलसंयुत्तं – 20 - 25 सुत्तानि) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्ग: (**Unit V**)

उक्तग्रन्थत्रयस्याधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्था:

1. सुत्तनिपात: - भिक्षु धर्मरक्षित
2. दीघनिकाय: - भिक्षु जगदीश काश्यप
3. संयुत्तनिकाय: - द्वारिकादास शास्त्री
4. मज्झिमनिकाय: (1-5 भाग) – हिन्दी अनुवाद बौद्धभारती – सुधी प्रकाशन, वाराणसी
5. Pali Literature and language- Dr. W. Geiger

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE

पालिकाव्यसाहित्यम्

(Palikavyashityam)

Code: **SANDEL-401A**

Objective

The objective of this course is to give the students glimpse of the rich Pali literary tradition through the reading of two very important literary compositions of Mahavansh and Milindpanho. This course has also included general introduction of Pali grammar.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- will be familiar with the individual style of the two Pali literary texts.
- will be able to understand and explain the prescribed text.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

महावंसो (पञ्चमपरिच्छेदः) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

उपर्युक्तग्रन्थस्याधीतविषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्ग: (Unit III)

मिलिंदपञ्हो (लक्खणपञ्हो) व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

उक्तग्रन्थस्य विषयाणां समीक्षात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

पालिव्याकरणम्- सामान्याध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. मिलिंदपञ्हो - हिन्दी अनुवादसहित बौद्धभारती – सुधी प्रकाशन, वाराणसी
2. महावंसो - द्वारिका दास शास्त्री
3. कच्चायनव्याकरण – लक्ष्मीनारायन तिवारी

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

नाट्यप्राकृतम्

(Natyaprakritam)

Code: **SANDEL-401B**

Objective

Dramatic Prakrits were those standard forms of Prakrit dialects that were used in dramas and other literature in medieval India. They may have once been spoken languages or were based on spoken languages but continued to be used as literary languages long after they ceased to be spoken.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- will be able to know the depth knowledge about of various terminology i.e. plot, actor and rasa, etc. for criticism a dramatic composition.
- will be able to understand the comparative study between Sanskrit and Prakrit Conversation.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

मृच्छकटिकम् (1-6 अङ्काः) प्राकृतांशानां व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

मृच्छकटिकस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

विक्रमोर्वशीयम्(चतुर्थाङ्कः) – व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

विक्रमोर्वशीयनाटकस्य पठितांशानां समीक्षणम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

प्राकृतव्याकरणस्याऽध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. मृच्छकटिकम् - शूद्रक, हिन्दी टीकाकार - डॉ. जगदीश चन्द्र मिश्र
2. मृच्छकटिकम् - शूद्रक, हिन्दी टीकाकार - डॉ. गङ्गासागर राय
3. विक्रमोर्वशीयम् – कालिदास - पं. परमेश्वरदीन पाण्डेय
4. विक्रमोर्वशीयम् - कालिदास,अग्रेजी अनुवाद- एस्. आर्. काले
5. प्राकृतप्रकाशः - वररुचिः, हिन्दी टीकाकार - मथुरा प्रसाद, सम्पादक - जगन्नाथ ,शास्त्री होशिंग
6. प्राकृत भाषाओं का व्याकरण - ले. रिचर्ड पिशल
7. प्राकृत - प्रवेशिका – डॉ. कोमलचन्द्र जैन

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

प्राकृतकाव्यसाहित्यम्

(Prakritakavyasahityam)

Code: **SANDEL-402A**

Objective

The general objective of this course is to explore the students to the Gathasaptashati, Gaudbaho and Setubandh three literary text of Prakrit language.

Outcome

After completion of the COURSE the student

- will find themselves well acquainted with the highest forms of poetry writings with its poetic beauty.
- will be explored to the art of writing of Arya chhand in poetry.
- will be able to know the Prakrit Kavya tradition.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

गाहासत्तसई (गाथासप्तशती) 101-150 गाथाः, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

गाहासत्तसई (गाथासप्तशती) 151–200 गाथाः, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (Unit III)

गउडबहोचयनिका 96 गाथातः चयनिकापर्यन्तं, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

सेतुबन्धं (प्रथमाश्वासः) 33 गाथातः आश्वासान्तं यावत्, व्याख्यात्मकमध्ययनम्

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

उक्तग्रन्थत्रयोपरि समीक्षात्मकमध्ययनम्

संस्तुत-ग्रन्थाः

1. गाथासप्तशती - हाल, हिन्दी अनुवादक – डॉ. जगन्नाथ पाठक
2. गाथासप्तशती - हाल, हिन्दी टीकाकार – श्री नर्मदेश्वर चतुर्वेदी
3. गउडबहोचयनिका – डॉ. सत्यव्रतसिंह
4. सेतुबन्धम् – प्रवरसेन (रामदासभूपति टीका), सम्पादक – पं. शिवदत्त
5. सेतुबन्धम् – (हिन्दी अनुवाद सहित) सम्पादक – डॉ. रघुवंश
6. सेतुबन्ध -एक सामान्य अध्ययन – डॉ. राजाराम जैन
7. गउडबहो – वाक्पतिराज – सम्पादक – प्रो. नरहरि गोविंद
8. सेतुबन्ध महाकाव्य का आलोचनात्मक अध्ययन –डॉ. रामजी राय

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE COURSE

पालिव्याकरणम्

(Palivyakaranam)

Code: **SANDEL-402B**

Objective

The objective of this course is to introduce the students to some important aspects of origin and development of Pali language. The COURSE will familiarize the learners with Pali phonology morphology and syntax. The COURSE also intends to train the students in the art of writing in Pali and translation from Pali to Sanskrit and Sanskrit to Pali.

Outcome

- Will learn the techniques of translation in Pali and from Pali.
- will understand the important causes and directions of phonetic changes with reference to Pali.
- will know the rules of case compound and primary secondary suffixes of Pali and their uses in actual language situations.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्गः (Unit I)

पालिव्याकरणम् 01-08 पाठाः

द्वितीयो वर्गः (Unit II)

पालिव्याकरणम् -09-16 पाठाः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

पालिव्याकरणम्- 17-24 पाठाः

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

पालिव्याकरणम्- 25-32 पाठाः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

पालिव्याकरणम्- 33-40 पाठाः

संस्तुत-ग्रन्था:

1. पालिव्याकरण- भिक्षु धर्मरक्षित
2. पालिप्रवेशिका- कोमलचन्द्र जैन
3. पालि महाव्याकरणम्- भिक्षु जगदीश कश्यप

INTRA-DEPARTMENTAL COURSE

प्राकृतभाषाकौशलम्

(Prakritabhashakaushalam)

Code: **SANDIRA-401**

Objective

The objective of this course is to introduce the students to some important aspects of origin and development of Prakrit language. The COURSE will familiarize the learners with Prakrit phonology morphology and syntax. The COURSE also intends to train the students in the art of writing in Prakrit and translation from Prakrit to Sanskrit and Sanskrit to Prakrit.

Outcome

- Will learn the techniques of translation in Prakrit.
- will understand the important causes and directions of phonetic changes with reference to Prakrit.

Contents and Unit wise division

प्रथमो वर्ग: (Unit I)

प्राकृतदीपिका- प्रथमो भागः 01-06 अध्यायाः

द्वितीयो वर्ग: (Unit II)

प्राकृतदीपिका- प्रथमो भागः 07-12 अध्यायाः

तृतीयो वर्गः (Unit III)

प्राकृतदीपिका- प्रथमो भागः 13-14 अध्यायौ

चतुर्थो वर्गः (Unit IV)

प्राकृतदीपिका- द्वितीयो भागः 01-10 पाठाः

पञ्चमो वर्गः (Unit V)

प्राकृतदीपिका- द्वितीयो भागः 11-20 पाठाः

संस्तुतग्रन्थाः –

1. प्राकृत - प्रवेशिका - डॉ. कोमल चन्द्र जैन
2. प्राकृत शब्द प्रदीपिका - नृसिंह शास्त्री
3. प्राकृतदीपिका – डॉ. सुदर्शन लाल जैन
4. प्राकृत प्रबोध - डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री